

Jongeren, media en seksualiteit

Hoe media-interesses en –gebruik samenhangen met fantasieën, opvattingen en gedrag

• Nederlands
Jeugd
• instituut

Dr. Peter Nikken

Jongeren, media en seksualiteit

Hoe media-interesses en –gebruik samenhangen met fantasieën, opvattingen en gedrag

Het Nederlands Jeugdinstituut rapporteert over deze analyse die in 2006 is opgezet in samenwerking met de stichting ChildRight in de persoon van mevrouw drs. Emina Midzic.

Dr. Peter Nikken

Nederlands Jeugdinstituut / NJi
Afdeling Jeugd en Opvoeding
Catharijnesingel 47
Postbus 19221, 3501 DE Utrecht
Telefoon: (030) 230 6344
Fax: (030) 230 6312
Website: www.nederlandsjeugdinstituut.nl
E-mail: infojeugd@nji.nl

Foto omslag: Patrick Sheándell O'Caroll (PhotoAlto)

© 2007 Nederlands Jeugdinstituut / NJi

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Inhoudsopgave

1	Inleiding en samenvatting	3
2	Dragen de media bij aan seksualisering?	5
3	Opzet van het huidige Nederlandse onderzoek	13
4	Resultaten	15
5	Conclusies	24
	Appendix: Uitleg bij de vragenlijst	28

1 *Inleiding en samenvatting*

Recentelijk is er weer een levendig debat gaande over de seksualisering van de samenleving en de mogelijke negatieve invloeden daarvan op jeugdigen¹. Het debat over de vermeende invloed van seks in de media op jeugdigen kreeg vooral in 2005 een impuls door groepsverkrachtingen in Rotterdam door jeugdige zedendelinquenten. De advocaat van de jongens liet weten dat zij niet beter wisten; zij hadden hun kennis over seksuele omgangsvormen tussen mannen en vrouwen opgedaan uit pornofilms en clips op muziekzenders als MTV en TMF². In dezelfde periode haalde een klein onderzoekje van de Amsterdamse GGD de landelijke pers, omdat zou blijken dat het onder jongeren gewoon is om op dansfeesten seksuele handelingen te verrichten in ruil voor goederen zoals een mobieltje, breezers of een nieuwe spijkerbroek³. Hoewel het maar de vraag is of de gerapporteerde seksuele uitpattingen gemeengoed onder de jeugd zijn, was de aandacht van de pers voor de mogelijke invloed van de media op zulke excessen voor veel politici direct aanleiding om te vragen om scherpere controle op media-uitingen. Vooral het aanbod van de muziekzenders diende beteugeld te worden⁴.

Medio 2006 heeft de organisatie ChildRight aan het Nederlands Jeugdinstituut / NJi (toen nog NIZW Jeugd) gevraagd om assistentie bij het uitvoeren van een verkenning naar de mogelijke invloed van de media en met name videoclips op jongeren. Via een stageplaats bij ChildRight is mevrouw Emina Midzic vervolgens onder begeleiding van de rapporteur begonnen met de opzet en uitwerking van de hier beschreven studie.

Oorspronkelijk was het de bedoeling om een longitudinaal onderzoek te verrichten waarbij jongeren op twee opeenvolgende momenten in het jaar ondervraagd zouden worden over hun mediagebruik en hun seksuele gedrag en ideeën. Daarlangs zouden causale verbanden aan het licht kunnen komen tussen het mediagebruik op tijdstip 1 en hun gedrag en houding op tijdstip 2. Door omstandigheden heeft de tweede fase van het onderzoek echter helaas geen doorgang kunnen vinden en is het huidige onderzoek beperkt tot correlatieve verbanden. Hoewel het hier beschreven onderzoek dus geen enkele aanwijzing geeft voor een mogelijk directe invloed van de media op jongeren, wijzen de gegevens er wel op dat er wel degelijk verbanden zijn tussen de ideeën van sommige jongeren over seksualiteit en hun seksuele gedragingen enerzijds en de tijd die zij besteden aan muziekzenders, soaps en internet en hun interesses voor de seksuele inhoud in die media-uitingen.

Verschillend per medium en onderscheidend voor bepaalde jongens en meisjes blijkt het vaker zien van videoclips gepaard te gaan met een meer liberale houding over wat gewoon is voor jongens en meisjes en met meer gevorderde seksuele ervaringen. Ook blijken de liberale houding over seks en het seksuele gedrag van sommige jongens en meisjes verband te houden met hun specifieke interesses in de geseksualiseerde voorstelling van respectievelijk vrouwen en mannen

---

¹ OCW (2007). *Meer kansen voor vrouwen: emancipatiebeleid 2008-2011*. Den Haag: OCW
Tromp (13 oktober 2007). *Beteugeling kan geen kwaad*. De Volkskrant, Het Vervolg, p.22

² Leiden & Jacobs (2006). *Groepszedemisdrijven onder minderjarigen: Een analyse van een Rotterdamse casus*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch.

³ GGD Amsterdam (2006). *Seksueel gedrag in een subcultuur van tieners in Zuidoost*. Amsterdam GGD.

⁴ Dam & Dijsselbloem (5 november 2005). *Vergroving van seks op tv*. De Volkskrant.
<http://www.pvda.nl/download.do/id/300020096/cd>true>

als lustobject. Meer seksueel actieve en liberaal denkende jongeren kijken liever naar macho-mannen (dat geldt voor de meisjes) en naar vrouwen als vamp (jongens en meisjes). Beide geseksualiseerde stereotypen zijn ook van meer belang voor jongeren die vaker aan televisie, internet of bladen terugdenken als zij over seks fantaseren. Het is dus goed mogelijk dat de media inderdaad een bijdrage leveren tot de seksualisering van jongens en meisjes in de middelbare schoolleeftijd.

Tegelijkertijd is echter ook duidelijk dat die mogelijke invloed zeker niet opgaat voor alle jongeren. Het overgrote deel van de onderzochte jongeren denkt eerder conservatief over vrijgevochten seksuele gedragingen, gebruikt de media niet bij hun seksuele fantasieën en heeft zelf niet meer ervaring met seksualiteit dan enkel verkering of wat zoenen.

Onder jongens lijken de risico's op een vertekende houding over 'gewoon' seksueel gedrag vooral van doen te hebben met de invloed van leeftijdgenoten. Een meer geseksualiseerde houding over erotiek en relaties gaat gepaard met de druk van hun vrienden om discutabele media (bijvoorbeeld 16+ films) op te zoeken. Daarnaast lijkt het ontbreken van de mediaopvoeding door de ouders een belangrijke rol te spelen voor een meer geseksualiseerde houding en meer media-seksfantasieën onder jongens. Bij de meisjes is het ontbreken van mediaopvoeding door de ouders eveneens gerelateerd aan een vrijere opvatting over seksueel gedrag en het vaker en meer gevorderd bezig zijn met seksualiteit.

Van de achtergrondkenmerken van de jongeren blijken het geloof en een Turkse of Marokkaanse identiteit protectieve factoren te zijn bij geseksualiseerde opvattingen over wat gewoon seksueel gedrag is voor jongens en meisjes. De kans op meer en gevorderd seksueel gedrag is bij Nederlandse en vooral Surinaamse meisjes beduidend groter dan bij Turkse of Marokkaanse jongeren. Bij die meisjes, en dan vooral de Surinaamse, zijn de risico's op negatieve sekservaringen ook groter.

2 *Dragen de media bij aan seksualisering?*

Het doel van het hier gerapporteerde onderzoek is om de verbanden die mogelijk bestaan tussen het consumeren van seksualiteit in de media door jongeren enerzijds en hun seksuele gedragingen en ideeën anderzijds bloot te leggen. Het achterliggende idee is dat het beeld dat de media geven van hoe mannen en vrouwen met elkaar omgaan en hoe zij zichzelf in de media presenteren een bijdrage levert aan de opvattingen en gedragingen van jongeren die daar naar kijken. Dit proces wordt in het algemeen aangeduid als seksualisering.

Volgens een begin dit jaar verschenen rapport van de Amerikaanse APA Task Force⁵ zijn er vier verschillende componenten die seksualisering onderscheiden van een gezonde seksuele ontwikkeling. Zo'n gezonde ontwikkeling is van belang voor de fysieke en geestelijke gezondheid en stimuleert intimiteit, relatievorming en respect voor anderen. Seksualisering treedt daarentegen op wanneer:

- de waardigheid van een persoon enkel en alleen wordt afgemeten aan de hand van diens seksuele aantrekkelijkheid of seksuele gedrag en niet op basis van andere kenmerken;
- een persoon wordt vergeleken met een standaard waarbij de maatstaf voor fysieke aantrekkelijkheid gedefinieerd is als 'sexy zijn';
- iemand seksueel geobjectiveerd wordt en als een ding gezien wordt voor seksueel gebruik in plaats van als een persoon met eigen gedrag, gevoelens, beslissingen of wensen; of als
- seksualiteit op ongepaste wijze wordt opgelegd, zoals bij het misbruik van kinderen voor kinderporno.

Seksualisering wordt door de APA Task Force vooral in verband gebracht met meisjes en vrouwen. Deze groepen worden in de samenleving in sterke mate geseksualiseerd als gevolg van de wijze waarop meisjes en vrouwen in de media worden verbeeld, namelijk - vaak - als geseksualiseerde objecten. De APA Task Force vermoedt dat seksualisering toeneemt door een toenemend aantal eenzijdige, stereotiepe, geseksualiseerde beelden in de groeiende hoeveelheid van media-uitingen en mediavormen. Die seksualisering vindt overigens niet alleen in en door de media sec plaats, maar is onderdeel van de gehele leefwereld van kinderen en jongeren⁶. De seksualisering is met name problematisch voor kinderen of jongeren, omdat zij nog geen volledig ontwikkeld beeld van zichzelf hebben.

Het APA rapport schetst al met al een verontrustend beeld. De toenemende seksualisering zou zich op drie onderscheiden terreinen voltrekken. In de eerste plaats op het maatschappelijk niveau van culturele normen en waarden, waarbij het dan gaat om de representatie van die normen en waarden in de media. In de tweede plaats voltrekt seksualisering zich op het niveau van de interpersoonlijke interactie tussen mensen. Concreet betekent dit volgens de APA Task Force dat meisjes in het echte leven (net als in de media) steeds meer benaderd worden als seksuele objecten in plaats van als personen. Tot slot is de seksualisering merkbaar op het intrapersoonlijke

⁵ APA (2007). *Report of the APA Task Force on the sexualization of girls*. Washington DC: American Psychological Association. www.apa.org/pi/wpo/sexualization.html.

⁶ Lamb & Brown (2006). *Packaging girlhood: Rescuing our daughters from marketers' schemes*. New York: St. Martin's Press.

niveau. Meisjes zouden geseksualiseerd gedrag gaan internaliseren, dat gedrag als gewoon of vanzelfsprekend vinden en aantrekkelijkheid (gedefinieerd als sexy) als de norm voor zichzelf gaan beschouwen. Deze zelfseksualisering of zelfobjectivering bij meisjes en vrouwen kan diverse negatieve gevolgen hebben, zoals verminderde cognitieve vaardigheden, lagere sportieve prestaties, grotere kans op psychische stoornissen (eetproblemen, lage eigenwaarde en depressie), slechtere schoolprestaties en lagere professionele ambities en meer seksuele problemen (onrealistische verwachtingen of afkeer van seks, gebrek aan seksuele assertiviteit, inconsistent condoomgebruik en seksuele problemen op latere leeftijd). De onderzoekers van de APA Task Force onderstrepen hun vermoedens door te verwijzen naar hoofdzakelijk Amerikaanse studies.

Seksualisering van de media zelf

Als het gaat om de mate waarin de media zelf geseksualiseerd zijn is het een gegeven dat er geen vaststaande definities zijn van mediaseks; hoe breed of smal men dit ook wil zien. Pornografie en erotica worden soms van elkaar gescheiden als zijnde materiaal waarin seks tussen personen in gelijke machtposities of in ongelijke dominerende machtposities wordt getoond. Consensus hierover ontbreekt echter⁷, want hoewel men wel verschillen kan aangeven tussen mediaproducten met porno en (soft) erotiek of zelfs met romantiek of niet geërotiseerd naakt kan elk van die voorstellingen door de kijker als erotisch of opwindend worden opgevat. Al die typen producties kunnen dan ook bijdragen aan een vertekend beeld bij de toeschouwer van hoe mannen en vrouwen elkaar bejegenen en wat de normen zijn voor de aantrekkelijkheid en waardigheid van mannen en vrouwen. Het bepalen van wat wel of geen mediaseks is en mogelijk kan bijdragen tot seksualisering is dus een subjectief proces en afhankelijk van de waarde die de toeschouwer toekent aan het geziene.

De mate waarin en de manier waarop seksualiteit (van gezonde seksualiteit tot negatieve seksualisering) in de media voorkomt is relatief nog het meest onderzocht. Bij het in kaart brengen van de hoeveelheid seks in de media kijken onderzoekers meestal naar beelden waarin duidelijk expliciet intiem gedrag tussen twee of meer personen te zien is⁸. Zulk gedrag is bijvoorbeeld vrijen, innig omhelzen, intiem kussen, sensueel aanraken van het lichaam, geslachtsgemeenschap (openlijk in beeld of versluierd) of aanrandingen en verkrachtingen (als vormen van gewelddadige seks) en ongewenste intimiteit op het werk⁹. In sommige studies wordt ook gekeken naar beelden van prostitutie en naar het voorkomen van personen, al dan niet gekleed, in verleidelijke poses. Tot slot, richten de onderzoekers van de seksualisering in de media zich tegenwoordig ook steeds meer op wat er in mediaproducties wordt gezegd over seksualiteit; bijvoorbeeld of er wordt gesproken over intiem, seksueel gedrag, over geslachtsorganen, of over andere zaken die met seksualiteit, liefde, romantiek of erotiek te maken hebben. Bij dit type analyses wordt ook gekeken naar vulgair taalgebruik.

Volgens deze, meestal Amerikaanse, inhoudsanalyses kunnen jongeren nu veel meer seks in de media zien dan vroeger en wordt de seks nu ook veel nadrukkelijker in beeld gebracht dan vroeger¹⁰. In het Amerikaanse televisieaanbod is er in de periode 1997-2005 bijvoorbeeld een toena-

---

⁷ Helsen (2005). *R18 material: Its potential impact on people under 18; An overview of the available literature*. Londen: Ofcom.

⁸ Kunkel et al. (2005). *Sex on TV4*. Menlo Park: Kaiser Family Foundation.

⁹ Montemurro (2003). Not a laughing matter: Sexual harassment as "material" on workplace-based situation comedies. *Sex Roles*, 48, 433-445.

¹⁰ Donnerstein & Smith (2001). Sex in the media. In: Singer & Singer (eds.) *Handbook of Children and the Media*. Thousand Oaks: Sage Publications, pp. 289-307.

me van 96 procent geconstateerd voor de hoeveelheid seksgerelateerde uitingen¹¹. Met de komst van internet is de toegankelijkheid tot seksuele uitingen eveneens duidelijk gegroeid; seks en erotiek zijn op het net via een paar muisklikken bereikbaar, ook voor kinderen en jongeren. Een recente Nederlandse studie heeft aangetoond dat vooral jongens in grote mate op het internet (bewust) foto's en films waarin genitaliën te zien zijn of waarin mensen seks bedrijven bekijken¹². Veel op jeugdigen gerichte tijdschriften en muziekbladen besteden tegenwoordig ook veel tekstpagina's en foto's aan romantiek, relaties en seksualiteit¹³.

Het internationale onderzoek naar mediaseks wijst ook uit dat seks en erotiek in de media sterk verschillen van de realiteit. Tussen mannen en vrouwen die in de media betrokken zijn bij seks, zijn er drie opvallende verschillen: (1) vrouwen zijn veel vaker naakt te zien dan mannen (op televisie vier keer zo vaak); (2) mannen zijn vaak dominant bij seksueel geladen gedrag en vrouwen meestal onderdanig; en (3) in erotische of romantische scènes gedragen vrouwen zich vaker uitnodigend of provocerend dan mannen. Kortom vrouwen worden in de media veelal als lustobject voor mannen gepresenteerd. Daarnaast verschilt het beeld van seks in de media ook op andere punten van de werkelijkheid: personen die seksuele handelingen met elkaar verrichten hebben bijna nooit een vaste relatie; personen die aan seks doen zijn vooral jong, slank en succesvol; personen die seks hebben doen dat vaker om het seksuele genot dan als uiting van liefde; personen die aan seks doen genieten daar bijna altijd van; en tot slot, bewust veilig vrijen (condoomgebruik) en negatieve consequenties van seksueel gedrag (ongewenst zwanger, geslachtsziekten, of gewetenswroeging) worden bijna nooit getoond. Zulke verschillen gelden overigens niet alleen voor het algemene televisieaanbod, maar ook specifiek voor reclames, tijdschriften, videogames en voor dramaproducties en muziekclips voor jongeren¹⁴.

Over de mate waarin het Nederlandse media-aanbod aandacht besteedt aan seksualiteit (van gezonde seks tot de negatieve seksualisering) is weinig bekend. In het algemeen is wel bekend dat ook bij ons vrouwen relatief minder vaak in beeld komen, maar er zijn geen inhoudsanalyses voorhanden die duidelijk zicht geven op hoe mannen en vrouwen via de Nederlandse media verbeeld worden in relatie tot seksualisering.

Effecten van seks in de media

In hoeverre media-inhouden met een vertekend beeld van seksualiteit invloed hebben op jeugdigen is eigenlijk nog maar mondjesmaat onderzocht¹⁵. Anders dan bij mediageweld zijn er bijvoorbeeld eigenlijk geen studies verricht naar de effecten van beelden met seks, romantiek of erotiek op kinderen jonger dan twaalf jaar. Onderzoek onder jongeren vanaf twaalf is ook nog

---

Malamuth, & Impett (2001). Research on sex in the media: What do we know about effects on children and adolescents? In: Singer & Singer (eds.) *Handbook of Children and the Media*. Thousand Oaks: Sage Publications, pp. 269-287.

¹¹ Kunkel et al. (2005).

¹² Peter & Valkenburg (2006). Adolescents' exposure to sexually explicit material on the internet. *Communication research*, 33, 178-204.

¹³ APA (2007).

¹⁴ Aubrey (2004). Sex and punishment: An examination of sexual consequences and the sexual double standard in teen programming. *Sex Roles*, 50, 505-514.

APA (2007).

¹⁵ Escobar-Chaves et al. (2005). Impact of the media on adolescent sexual attitudes and behaviors. *Pediatrics*, 116, 303-326.

Ward (2003). Understanding the role of entertainment media in the sexual socialization of American youth: A review of empirical research. *Developmental Review*, 23, 347-388.

beperkt, hoewel er in de laatste jaren wel sprake van een groeiende belangstelling door onderzoekers¹⁶.

Dat er zo weinig onderzoek is gedaan naar de reacties van jeugdigen op beelden van romantiek, uiterlijk en seks heeft te maken met ethische overwegingen. Waar veel mediaonderzoekers geen moeite hebben om beelden van geweld aan kinderen te tonen, zijn ze (niet onterecht) gereserveerd als het gaat om het vertonen van scènes met romantiek, softe erotiek of meer expliciete seks. Toch wil dat niet zeggen dat we helemaal niets kunnen zeggen over hoe dergelijke beelden door jeugdigen worden ervaren en over de effecten die seks in de media mogelijk op jonge kijkers kan hebben. Voor een deel zijn de resultaten van onderzoek met ‘oudere’ kijkers ook voorstelbaar bij ‘jongere’ kijkers. Daarnaast weten onderzoekers wel hoe bijvoorbeeld geweldsbeelden in kunnen werken op het denk- en gedragspatroon van jeugdigen. Die inzichten zijn bruikbaar om de werking van seksbeelden op jongeren in te schatten.

Effecten op gevoelens

Hoewel er nooit systematisch onderzoek naar is gedaan, wordt van kleuters en kinderen jonger dan acht jaar verondersteld dat zij met het zien van naakte mensen weinig problemen hebben. Bij blote mensen hebben kleuters geen seksuele associaties en daardoor ook geen aparte gevoelens. Anders is het wanneer heel jonge kinderen beelden zien van heftige seksuele handelingen, omdat ze deze nog niet goed kunnen interpreteren. Peuters of kleuters kunnen dan gaan denken dat een vriend paar aan het vechten is en dat kan tot onnodige angstgevoelens leiden. Bij wat oudere kinderen tot een jaar of acht is het ook voorstelbaar dat zij bij het zien van heftig vrijende mensen onzeker worden over de volwassenen in hun eigen omgeving, omdat ze het idee kunnen krijgen dat deze volwassenen zich ook zo ‘wild’ kunnen gaan gedragen. Kinderen zijn in deze leeftijdsfase nog bezig met het aanleren van gezonde emotionele relaties waarbij ook tederheid een plaats moet krijgen¹⁷. Heftige vrijscènes zijn daarom mogelijk schadelijk voor de emotionele ontwikkeling van kinderen jonger dan een jaar of acht omdat zij die beelden nog niet in een context kunnen plaatsen.

Als kinderen een jaar of negen zijn worden zij bewust van relaties, zoals binnen de vriendengroep en de familie. Ook krijgen zij oog voor hun eigen lichaamsontwikkeling en voor de aankomende fysieke verschillen tussen jongens en meisjes. Daardoor krijgen zij een andere blik op gevoelens tussen mannen en vrouwen en op het naakte lichaam. Ze gaan begrijpen dat tederheid en bloot soms als aanstootgevend worden ervaren en dat mensen zich daarvoor kunnen schamen. Vanaf die leeftijd kunnen beelden van ‘onschuldig’ bloot hen emotioneel raken en in verwarring brengen. Zij kunnen zich dan al ongemakkelijk voelen bij het zien van tamelijk onschuldig seksueel gedrag zoals knuffelen en strelen¹⁸. Vooral kinderen die zelf nog niet aan het ontdekken van hun eigen seksualiteit toe zijn, hebben de meeste hekel aan beelden van zoenen, vrijen en al te intiem knuffelgedrag van volwassenen. De gêne voor seksueel getinte zaken in de media houdt doorgaans aan tot een jaar of veertien. Vanaf die leeftijd gaan veel jongeren weer makkelijker om met seksualiteit, omdat zij dan weer meer vertrouwen hebben gekregen in hun eigen lichaam.

---

¹⁶ Zie bijvoorbeeld: Eggermont (2006). *The impact of television viewing on adolescents’ sexual socialization*. Proefschrift, Katholieke Universiteit Leuven.

¹⁷ Delfos (1999). *Ontwikkeling in vogelvucht: Ontwikkeling van kinderen en adolescenten*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

¹⁸ Sheldon, Ramsay & Loncar (1995). *‘Cool’ or ‘Gross’: Children’s attitudes to violence, kissing and swearing on television*. Sydney: Australian Broadcasting Authority.
Cantor, Mares & Hyde (2003). Autobiographical memories of exposure to sexual media content. *Media Psychology*, 5, 1-31.

Seks in de media kan ook van invloed zijn op het beeld dat jeugdigen van zichzelf hebben en hoe ze zichzelf voelen. Onder pubers is bijvoorbeeld gevonden dat hoe hoger zij seks op televisie waarderen, des te meer ze hun eigen seksuele gedrag vonden tegenvallen¹⁹. Zo'n verband is nog geen bewijs dat het negatieve zelfbeeld veroorzaakt wordt door het veelal romantische beeld dat de media van seks geven. Het omgekeerde kan natuurlijk ook: ontevreden pubers gaan hun heil bij de televisie zoeken en denken dan dat dat het beste is. Toch sluiten sommige onderzoekers het eerste effect niet uit. De emotionele verbanden zijn namelijk het sterkst bij de meest onzekere pubers. Die hebben meer vertrouwen in wat de televisie over seks 'vertelt' dan in 'informatie' van familieleden, vrienden en school. Met andere woorden vooral pubers die het beeld dat de media van seksueel gedrag geven geloven, krijgen op den duur het meest de indruk dat zij dat mooie beeld van seks niet zullen bereiken. Er is een grote hoeveelheid studies die steun geven aan het idee dat de sterke aandacht van de media voor schoonheidsidealen vooral bij meisjes ertoe leidt dat ze zich voor hun eigen lichaam gaan schamen, onzeker gaan worden en een afkeer van zichzelf krijgen²⁰.

Kennis

Kinderen jonger dan twaalf jaar hebben doorgaans nog weinig begrip van wat seksuele termen (bijv. vagina of scrotum) precies betekenen. Via de media leren kinderen tot twaalf jaar daar ook niet veel over. Kinderen kunnen van tijd tot tijd wel (grote) uitspraken of benamingen van televisie of films overnemen, maar het is zeer waarschijnlijk dat kinderen die schuttingwoorden mischien nog wel vaker in andere situaties tegenkomen. Onderzoekers vermoeden daarom dat de media geen extra schadelijke effecten hebben op het seksueel geaarde taalgebruik van kinderen. Kennis van seksuele begrippen kan bij pubers en adolescenten wel verbeteren als gevolg van het zien van programma's met (impliciete) seks²¹. Dit effect is bij adolescenten en oudere pubers groter dan bij jongere pubers, waarschijnlijk omdat oudere kinderen de begrippen beter kunnen inpassen in hun algemene kennis over het lichaam en gezondheid. Dramaproducties waarin expliciet wordt stilgestaan bij veilig vrijen kunnen eveneens de bewustwording van adolescenten over ongewenst zwanger worden en het uitwisselen van gedachten met ouders daarover vergroten²². Of het voorstelbaar is dat kennis over geslachtsziekten en ongewenste zwangerschappen bij kinderen of jongeren via de media vaak in positieve zin wordt beïnvloed is echter twijfelachtig. Sommige onderzoekers houden het eerder voor mogelijk dat beelden van seks in de media jongeren doen vergeten dat geslachtsziekten en ongewenste zwangerschappen risico's van seks zijn, omdat de vervelende gevolgen van seks bijna nooit getoond worden in programma's met seks.

Houding

In diverse correlatieve studies is gevonden dat het vaker zien van (impliciete) seks op televisie samen gaat met meer liberale opvattingen over vrije seks²³. In sommige studies is bijvoorbeeld gevonden dat pubermeisjes die vaker naar muziekclips en romantisch drama (soaps) kijken vrijer

---

¹⁹ Baran (1976). Sex on TV and adolescent self-image. *Journal of Broadcasting*, 20, 61-68.

²⁰ APA (2007).

²¹ Greenberg, Perry & Covert (1983). The body human: Sex education, politics, and television. *Family Relations*, 32, 419-425.

²² Collins et al. (2003). Entertainment television as a healthy sex educator: The impact of condom-efficacy information in an episode of Friends. *Pediatrics*, 112, 1115-1121.

²³ Escobar-Chaves et al. (2005); Donnerstein & Smith (2001); Malamuth & Impett (2001).

over seks denken²⁴. In een meer recente Vlaamse studie is onder meisjes (12 en 15 jaar oud) een verband gevonden tussen het zien van prime-time actieseries en de opvattingen dat seks vooral om de seks moet gaan en dat mannen moeten domineren bij seks²⁵. Bij de jongens ging de liberale visie op seks buiten de liefdesrelatie gepaard met het zien van meer soaps en actierijke jeugdseries in de vooravond. Verder bleek dat zowel jongens als meisjes met meer liberale opvattingen over seks vaker hun seksfantasieën lieten leiden door beelden van televisie. Voor internet hebben Peter en Valkenburg (2007) recentelijk vastgesteld dat het vaker zien van expliciet materiaal gepaard gaat met een sterkere neiging om vrouwen te objectiveren tot seksobjecten²⁶. Dit type onderzoek levert nog geen bewijs dat de vrijere gedachten over seks veroorzaakt worden door het televisie- of internetaanbod, omdat het ook goed mogelijk is dat jongeren die van zichzelf liberaal zijn meer voorkeur voor clips, soaps, actieseries of websites met stereotype beelden van man-vrouw relaties hebben. Correlationele studies kunnen helaas alleen een verband aanwijzen, geen oorzaak en gevolg.

Toch zijn er wel aanwijzingen dat de media wel degelijk een invloed kunnen hebben op de houding van jongeren. Zo zijn er experimenten uitgevoerd waarin jong volwassenen (studenten van circa 18 tot 25 jaar) films te zien kregen waarin gewelddadige seks en verkrachtingen als positief werden voorgesteld²⁷. Vooral mannelijke adolescenten bleken na het regelmatig zien van zulke beelden het seksuele geweld minder ernstig te vinden. Ook reageerden ze na het regelmatig zien van deze 'slasher'-films steeds minder angstig en leefden ze steeds minder met de vrouwelijke slachtoffers mee. Tot slot, gingen de jonge mannen denken dat vrouwen het niet erg, of zelfs lekker vinden om verkracht te worden. In ander onderzoek naar de effecten van niet-gewelddadige seks is bij studenten gevonden dat het geregeld zien van films of programma's met seks ook tot andere, meer liberale denkbeelden kan leiden. In het bijzonder gaat het dan om een meer tolerante houding over seks buiten of voor het huwelijk en over promiscuïteit²⁸. Verder zijn er twee onderzoeken die ook bij jongere kijkers een effect niet uitsluiten. In één studie zijn 13- en 14-jaar oude kinderen vijf achtereenvolgende avonden *at random* ingedeeld in een van de volgende drie condities: 3 uur televisie waarin geregeld scènes voorkwamen van ongetrouwde partners die een impliciete seksuele relatie onderhielden, 3 uur vergelijkbare televisie maar zonder seksuele relaties, of 3 uur zonder televisie en in plaats daarvan boeken en weekbladen lezen²⁹. De kinderen die 15 uur televisie met seksuele relaties hadden gezien vonden overspel aan het eind van het onderzoek beduidend minder erg dan de andere kinderen. Bovendien dachten die kinderen ook minder vaak dat het slachtoffer van overspel onrecht was aangedaan. De effecten van de televisieconditie waren echter maar klein en de opvattingen van de jongeren hielden ook verband met de mate waarin zij met hun ouders over seks konden praten. In een tweede effectstudie kregen 13- en 16-

---

²⁴ Kalma & Schultz (2003). Televisiekijken en de bereidheid onveilig te vrijen: Een sekseverschil onder middelbare scholieren. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie en haar Grensgebieden*, 58, 1-8.

²⁵ Eggermont (2005). De rol van televisiekijken in seksuele opvattingen van jonge adolescenten: een verkennend cultivatieonderzoek. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33, 221-232.

²⁶ Peter & Valkenburg (2007). Adolescents' exposure to a sexualized media environment and their notions of women as sex objects. *Sex Roles*, 56, 381-395.

²⁷ Linz, Donnerstein & Penrod (1984). The effects of multiple exposures to filmed violence against women. *Journal of Communication*, 34, 3, 130-147.

Linz, Donnerstein & Penrod (1988). Longterm exposure to violent and sexually degrading pictures of women. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 758-768.

²⁸ Brown, Tucker Halpern & L'Engle (2005). Mass media as a sexual super peer for early maturing girls. *Journal of Adolescent Health*, 36, 420-427.

²⁹ Bryant & Rockwell (1994). Effects of massive exposure to sexually oriented prime-time television programming on adolescents' moral judgement. In: Zillmann, Bryant & Huston (eds.), *Media, children and the family*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

jarige pubers wel of geen MTV muziekvideo's te zien³⁰. Na één uur muziekclips vonden zowel de jongere als oudere pubers het meer gewoon om seks voor het huwelijk te hebben dan hun leeftijdsgenoten die geen clips hadden gezien. Het aantal pubers dat aan dit onderzoek meedeed was echter zeer klein, waardoor de houdingseffecten ook uit dit onderzoek met reserve bekeken moeten worden. De Amerikaanse APA studie noemt tot slot ook nog een aantal recentere studies, waaronder experimentele. Uit die onderzoeken komt naar voren dat zowel blanke als Afro-Amerikaanse meisjes die vaker naar reality-dating programma's, muziekclips en andere stereotiepe televisieprogramma's kijken en zich daar sterk mee identificeren een grotere kans lopen om hun eigenwaarde vooral af te meten aan hun uiterlijk en gedrag. De meisjes zouden van het media-aanbod vooral leren dat hun maatschappelijk succes gestimuleerd wordt door zich sexy te gedragen en kleden³¹.

Seksueel gedrag

Studies waarin het gedrag van kinderen of pubers is onderzocht in relatie tot hun ervaringen met seks in de media zijn er maar heel erg weinig. Voor zover bekend is er eigenlijk slechts één gepubliceerde studie met gegevens over het gedrag van kinderen³². Daarin is aan ouders van 11-jarige kinderen gevraagd hoe vaak de kinderen programma's met een (impliciete) seksuele inhoud zagen. Later zijn diezelfde kinderen op 16-jarige leeftijd nog eens zijn ondervraagd over hun seksuele ervaringen. Er werd geen verband gevonden tussen het veel of weinig zien van programma's met seks op jonge leeftijd en het seksuele gedrag vijf jaar later, wat zou betekenen dat mediaseks geen invloed heeft op het gedrag van kinderen. Het kan echter ook zijn dat zo'n verband ontbrak, omdat de kinderen op 11-jarige leeftijd nog te weinig in seksualiteit en programma's daarover geïnteresseerd waren of omdat de ouders erg gereserveerd waren bij het aangeven of hun jonge kinderen wel eens seks hadden gezien.

Bij pubers en jonge adolescenten is effectonderzoek naar het gedrag ook maar mondjesmaat uitgevoerd en dan meestal bij beperkte steekproeven of met beperkt beeldmateriaal. Er zijn wel meerdere studies waarin waarbij kinderen en pubers op een moment vragenlijsten hebben beantwoord over wat ze op televisie zien en wat ze daarvan vinden en hoe zich dat verhoudt tot hun gedrag. Die onderzoeken kunnen niet duidelijk maken of de media echt de oorzaak zijn van wat kinderen denken en doen (omdat daar experimenten of langdurig onderzoek voor nodig is), maar geven wel inzicht in een mogelijke samenhang tussen bijvoorbeeld het kijkgedrag en de interesse van kinderen voor seksualiteit of hun eigen seksueel gedrag. Zo is bij pubers en jonge adolescenten vastgesteld dat kinderen die vaker naar programma's met (onschuldige) seks kijken meestal op jongere leeftijd hun eerste seksuele ervaring hebben³³. Voor volwassenen en adolescenten is hetzelfde gevonden met expliciete seksbeelden. Ook is in één studie onder negroïde meisjes van 14 tot 18 jaar gevonden dat meisjes die vaker naar erotische films (16+) keken ook vaker seks hadden, dat vaker met verschillende partners deden, vaker seksuele aandoeningen hadden en minder vaak voorbehoedsmiddelen gebruikten³⁴. Zulke verbanden bewijzen nog niet dat het kijken naar seks de oorzaak is van vroeger en vaker aan seks doen, want het is ook mogelijk dat

---

³⁰ Greeson & Williams (1986). Social implications of music videos for youth: An analysis of the content and effects of MTV. *Youth & Society*, 18, 177-189.

³¹ APA (2007).

³² Peterson, Moore & Furstenberg (1991). Television viewing and early initiation of sexual intercourse: Is there a link? *Journal of Homosexuality*, 21, 93-118.

³³ Huntemann & Morgan (2001). Mass media and identity development. In: D. Singer, & J. Singer (eds.) *Handbook of Children and the Media*. Thousand Oaks: Sage Publications, pp. 309-322.

³⁴ Wingood et al. (2001). Exposure to X-rated movies and adolescents' sexual and contraceptive-related attitudes and behaviors. *Pediatrics*, 107, 1116-1119.

vroegrijpe kinderen eerder op zoek gaan naar seks in de media. Maar dat seksbeelden aan kunnen zetten tot seksueel gedrag is toch niet helemaal uit te sluiten. In ieder geval is er minstens één experimenteel onderzoek bij jonge mannen waaruit zo'n gedragseffect in ieder geval op zeer korte termijn aannemelijk wordt ³⁵. Deze mannen kregen eerst of een erotische film of een film waarin geen seks voorkwam te zien. Daarna verbleven de mannen in een ruimte samen met vrouwen waar ze zich 'vrij' konden bewegen. De vrouwen wisten niet wat de mannen daarvoor hadden gezien, maar rapporteerden wel systematisch dat de mannen die de expliciete seksbeelden hadden gezien zich meer seksistisch en opdringerig gedroegen dan de mannen die geen seksbeelden hadden gezien. Blijkbaar waren de mannen direct na het zien van de seksfilms meer opgewonden en lieten zij dat in hun gedrag meer merken dan de mannen die een neutrale film hadden gezien. Of meisjes en vrouwen via de media ook gestimuleerd kunnen worden tot meer seksueel gedrag is op basis van experimenteel onderzoek onduidelijk. De recente APA studie meldt wel dat voor meisjes wordt aangenomen dat het vaker zien van seks in de media ertoe kan leiden dat zij minder plezier beleven aan seks en dit meer instrumenteel gebruiken dan als onderdeel van een gezonde persoonlijkheidsontwikkeling ³⁶.

Conclusie voor het huidig onderzoek

Het hierboven besproken onderzoek kan in de beperkte ruimte die er hier voor is geen volledig en genuanceerd beeld geven van de relaties tussen het media-aanbod en het gedrag, emoties en houding van jongeren. In het algemeen kunnen we wel stellen dat wetenschappers wel degelijk rekening houden met een mogelijke invloed die uitgaat van de media.

In sommige studies is gebleken dat naast de media ook andere factoren een rol spelen voor de mate waarin beelden van erotiek, romantiek, relaties of seks een invloed kunnen hebben op jeugdigen. Parallel aan de vele studies die zijn verricht naar de mogelijke invloeden van mediageweld ³⁷ is het dan ook zeer aannemelijk dat de media geen directe invloeden uitoefenen, maar wel dat bepaalde jongeren onder bepaalde omstandigheden meer risico lopen. Jongeren zoeken media-inhouden op omdat zij daar voor henzelf relevante boodschappen uit willen halen. Die inhouden kunnen aantrekkelijk zijn omdat zij bijvoorbeeld aansluiten op wat als gewenst of als cult beschouwd wordt binnen de vriendenkring of juist verboden is door ouders en overheid ³⁸. Daarnaast kan het ook zijn dat sommige kinderen door eigen kenmerken of andere situationele omstandigheden meer geneigd zijn om bepaalde geseksualiseerde media-inhouden op te zoeken. Afgaand op voorgaand mediaonderzoek zijn voor mogelijke invloeden dus met name van belang: de rol van de ouders, de rol van leeftijdgenoten en situationele of demografische kenmerken van de kinderen zelf.

---

³⁵ McKenzie-Mohr & Zanna (1990). Treating women as sexual objects: Looking to the (gender schematic) male who has viewed pornography. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 16, 296-308.

³⁶ APA (2007).

³⁷ Zie: Nikken (2007). *Mediageweld en kinderen*. Amsterdam: SWPbook.

³⁸ Nathanson (2001). Parents versus peers: Exploring the significance of peer mediation of anti-social television. *Communication Research*, 28, 251-274.

Nikken & Jansz (2007). Playing restricted videogames: Relations with game ratings and parental mediation. *Journal of Children and Media*, 1, 227-243.

3 Opzet van het onderzoek

Om meer zicht te krijgen op de relaties van mediagebruik en mogelijke seksualisering bij jongeren in Nederland is in juni 2006 bij een representatieve steekproef van Nederlandse jongeren een vragenlijst afgenomen. Het onderzoek is onder begeleiding van het NJI (voorheen NIZW Jeugd) uitgevoerd door een UvA-stagiaire³⁹ bij de stichting Childright. Uiteindelijk zijn de gegevens van 601 jongeren (51% meisjes) in de leeftijd van 12 tot 17 jaar gebruikt⁴⁰. Iets meer dan de helft van de jongeren (52%) was jonger dan 15 jaar. De steekproef van jongeren gaf een representatief beeld van de verdeling over onderwijstypes: circa twee op de drie kinderen (65%) volgden een VMBO opleiding, bijna een kwart (23%) volgde een HAVO opleiding en de rest (12%) zat op het VWO. Ruim de helft van de kinderen (58%) typeerde zichzelf als Nederlands. De andere kinderen betitelden zichzelf als Surinaams (7%), Turks (16%) of Marokkaans (19%).

Mediagebruik en interesses in bepaalde inhouden

In de vragenlijst is naar diverse aspecten gekeken die een rol kunnen spelen bij seksualiserende effecten door de media⁴¹. Zo is ten eerste gekeken naar zowel het feitelijk mediagebruik als naar de perceptie en interesse van jongeren voor specifieke seks gerelateerde inhouden. Bij het mediagebruik is gekeken naar hoe vaak de jongeren naar muziekzenders en soapseries kijken en hoe vaak zij op het internet surfen. Bij de interesses is vastgesteld in welke mate de jongeren geïnteresseerd zijn in beelden in de media die de man als macho weergeven, de vrouw als vamp verbeelden of geïnteresseerd zijn in veilige en gezonde seks. De achterliggende idee hierbij is dat eventuele invloeden vooral op zullen treden wanneer jongeren een duidelijk geseksualiseerde perceptie op en interesse voor zo'n media-aanbod hebben. Zoals we gezien hebben zijn seksualiserende media-inhouden immers niet objectief vast te stellen, maar worden deze bepaald door wat de kijker er zelf van vindt.

Rol van de ouders

Omdat veel mediaonderzoek ook uitwijst dat media-invloeden sterk afhankelijk zijn van de wijze waarop ouders invloed doen uitgaan op het mediagebruik van hun kinderen en van de algemene relatie die kinderen met hun ouders hebben, zijn ook diverse vragen over de (media)opvoeding door de ouders gesteld en is gevraagd naar de algemene relatie die de kinderen thuis met hun ouders hebben. Met het oog op de rol van de ouders hebben de jongeren aangegeven in hoeverre zij toezicht ervaren op hun mediagebruik door de ouders (als feitelijk gedrag en via het hebben van een eigen tv-toestel of eigen computer). Ook is gevraagd hoe de jongeren hun relatie met de ouders in het algemeen waarderen.

Leeftijdgenoten

Daarnaast zijn ook diverse vragen gesteld over hoe de jongeren omgaan met hun vrienden als het gaat om de media en om seksualiteit. Juist in de adolescentie wordt de invloed van leeftijdgenoten ten opzichte van de ouders steeds groter en dat geldt met name ook voor de omgang met de

---

³⁹ Mevrouw Emina Midzic.

⁴⁰ In totaal waren 650 jongeren ondervraagd, maar 49 van hen hebben dermate onbetrouwbare antwoorden gegeven (systematisch ja of nee, of consistent de extremen) dat zij uit de dataset zijn verwijderd.

⁴¹ Zie de verantwoording van het meetinstrument achteraan deze rapportage.

media⁴². De mediaomgang met vrienden is met twee maten bepaald: de ervaren druk van peers om discutabele media te consumeren en het positief gezamenlijk beleven van media. Daarnaast is aan elke jongere gevraagd hoe deze zijn relatie met vrienden in het algemeen waardeert en of er met hen over seks wordt gepraat.

Achtergrondkenmerken

Tot slot zijn aan de jongeren vragen gesteld over demografische kenmerken (leeftijd en geslacht) en over hun cultureel-etnische achtergrond, geloof, school en hun zelfbeeld.

Verwachtingen

Voorgaand onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat alle bovengenoemde factoren een rol kunnen spelen bij het ontvankelijk zijn voor een invloed van beelden over seksualiteit in de media. Als het gaat om seksualisering gaat het vooral om de mogelijke invloeden op het gedrag van jongeren en hun houding⁴³. Daarom is in de eerste plaats aan de jongeren gevraagd in welke mate zij hun eigen fantasieën laten inspireren door seksuele uitingen in de media. De verwachting hierbij is dat jongeren die meer interesse hebben voor seksueel getinte media en daar vaker naar kijken zelf meer over seks fantaseren.

In de tweede plaats is vastgesteld hoe de jongeren denken over specifieke en uitzonderlijke seksuele gedragingen. Uitgaand van het effect van seksualisering verwachten we ook hierbij dat jongeren die vaker met geseksualiseerde media in aanraking komen meer liberale opvattingen hebben over wat jongens en meisjes op seksueel gebied kunnen doen.

Tot slot is aan de jongeren gevraagd om aan te geven in hoeverre zij zelf al ervaring hebben met seksualiteit. Hierbij konden zij aangeven of ze al verkering, gezoend, (naakt) gevreeën of feitelijke geslachtsgemeenschap hebben gehad en of dat vaak of soms was. Daarnaast is ook vastgesteld of zij wel eens te maken hebben gehad met ongewenste negatieve sekservaringen, zoals zwangerschap of soa en gedwongen seks. De verwachting is dat als de media een seksualiserende invloed hebben op het gedrag van jongeren er een positief verband moet bestaan tussen het vaker zien van seksuele media-inhouden en een meer gevorderde ervaring met (ongewenst) seksueel gedrag.

---

⁴² Nathanson (2001).

⁴³ Zie ook Eggermont (2006).

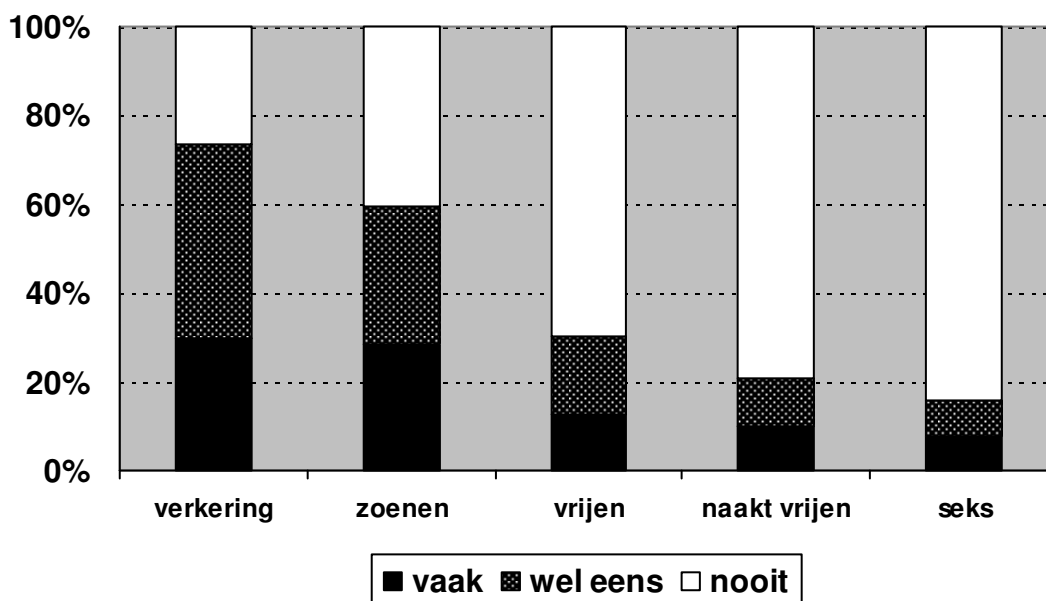
4 Resultaten

Jongeren en seksualiteit

Alvorens in te gaan op de verbanden tussen het mediagebruik en de interesses van jongeren voor bepaalde seksgerelateerde inhoud in de media, bespreken we hieronder eerst in welke mate de jongeren ervaring hebben met romantiek en seksualiteit en met negatieve sekservaringen. Daarnaast gaan we in op de houding die de jongeren hebben over seksuele gedragingen van jongens en meisjes en op de mate waarin zij zelf vinden dat de media hun fantasieën op seksueel gebied beïnvloeden.

Seksuele ervaring

Uit de vraag in hoeverre de jongeren zelf al seksuele ervaring hebben blijkt dat de algemene verontrusting over een seksueel losgeslagen jeugd onterecht lijkt. Verkering hebben en met iemand zoenen komt wel redelijk vaak voor bij jeugdigen; ca. 60 tot 70% van de jongeren heeft in meer of mindere mate ervaring met dergelijk romantiek gedrag (zie Figuur 1). Echter, meer intensievere vormen van seksualiteit zoals vrijen, naakt vrijen en feitelijke geslachtsgemeenschap komen aanzienlijk minder vaak voor bij de middelbare schooljeugd. Ruim een kwart van de kinderen (27%) heeft naar eigen zeggen zelfs helemaal nog geen enkele romantische of seksuele ervaring.

Figuur 1: Ervaring van jongeren met vijf verschillende seksuele gedragingen

Negatieve seks

Negatieve sekservaringen zijn gelukkig spaarzaam, hoewel er wel jongeren zijn die zeggen dat ze daar ervaring mee hebben gehad. Circa 4 procent van de jongeren zegt dat ze wel eens iemand hebben gedwongen of overgehaald tot (onveilig) vrijen. Circa 8 procent zegt wel eens te zijn gedwongen of overgehaald tot (onveilig) vrijen. Een heel klein deel van de jongeren heeft ervaring met ongeplande zwangerschap (2%) of geslachtsziekte (1%).

Seksfantasieën

Het blijkt dat fantaseren over seks met beelden van internet en TV of van foto's uit tijdschriften eerder niet dan wel voorkomt. Bij het fantaseren over vrijen of seks komen beelden van de TV bij circa 26 procent van alle jongeren 'wel eens' of 'vaak' voor, beelden van internet zijn voor 20 procent van de jongeren 'soms' of 'vaak' een fantasieaanleiding en de bladen voor 13 procent van de jongeren. Verder is gevonden dat rond de tien procent van de jongeren 'regelmatig' of 'vaak' zulke beelden in de drie mediatypes op blijkt te zoeken en er steeds weer aan opnieuw aan moet denken.

Liberale opvattingen over seks

Ideeën over wat geaccepteerd seksueel gedrag is, zijn vastgesteld door na te vragen wat de jongeren denken over acht discutabele gedragingen die jongens en meisjes kunnen doen (bijv. seks voor het huwelijk, je borsten laten zien via de webcam, een meisje dwingen tot vrijen, tijdens een vaste relatie met iemand anders vrijen, seks verlenen in ruil voor een breezer). Voor elke gedraging gaven de jongeren aan of dat in hun optiek 'heel gewoon is', 'misschien wel kan' of 'absoluut niet hoort'. In het algemeen hadden de jongeren gereserveerde opvattingen over de liberale seksuele gedragingen; op een schaal van 1 (hoort absoluut niet) tot 3 (is heel gewoon) scoorden de jongeren voor al deze gedragingen een gemiddelde waarde van 1,59.

Directe relaties met achtergrondkenmerken

De vragen waarmee seksuele gedragingen, negatieve sekservaringen, seksuele fantasieën en opvattingen over liberaal seksueel gedrag onder de jongeren zijn gemeten, zijn elk voor de rest van de analyses per aspect samengenomen en gemiddeld tot een maat op een schaal van 1 tot 3⁴⁴. Met deze maten is vastgesteld of er verschillen zijn tussen jongens en meisjes, jongere en oudere kinderen, jongeren van verschillende schooltypes en van verschillende komaf en jongeren uit complete of een-ouder gezinnen.

Leeftijd

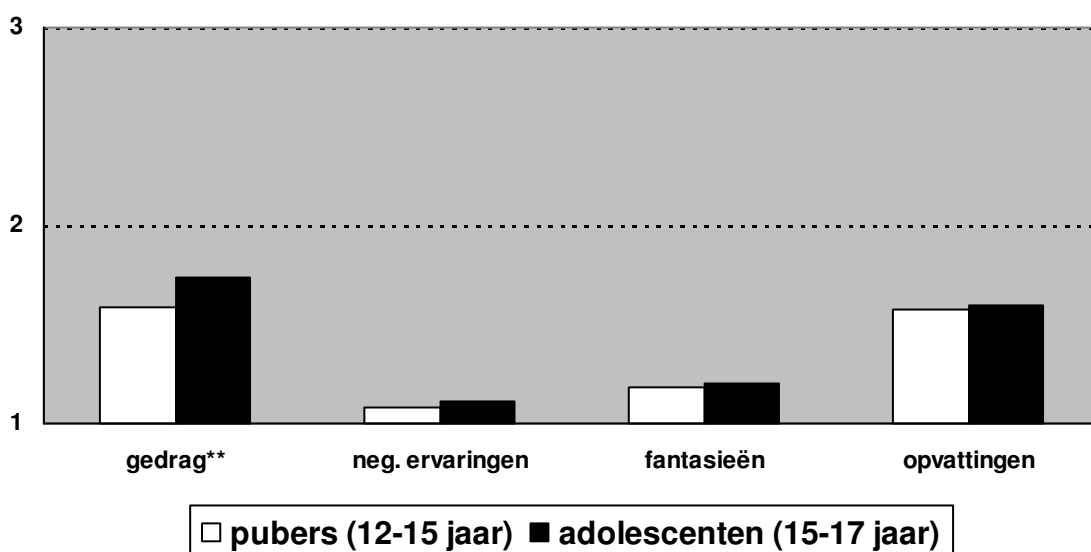
In lijn met landelijk onderzoek van de Rutgers Nisso Groep (RNG)⁴⁵ zeggen oudere kinderen significant meer ervaren te zijn op romantisch-seksueel gebied. Het gaat dan met name om (naakt) vrijen en feitelijke seks; niet om "kalverliefde"-ervaringen. Die gedragingen komen even vaak voor bij jongere als bij oudere kinderen. De verschillen tussen jongere en oudere kinderen voor hun ervaring met seksuele gedragingen zijn weergegeven in Figuur 2.

Voor de andere maten van seksualiteit hebben we geen significante verschillen aangetroffen tussen jongere en oudere kinderen. Met andere woorden, pubers en adolescenten hebben even weinig ervaring met negatieve seks, hebben even vaak op media geïnspireerde seksfantasieën en hebben even liberale of gereserveerde opvattingen over discutabel seksueel gedrag.

---

⁴⁴ Zie Appendix voor meer informatie over de schaalconstructies.

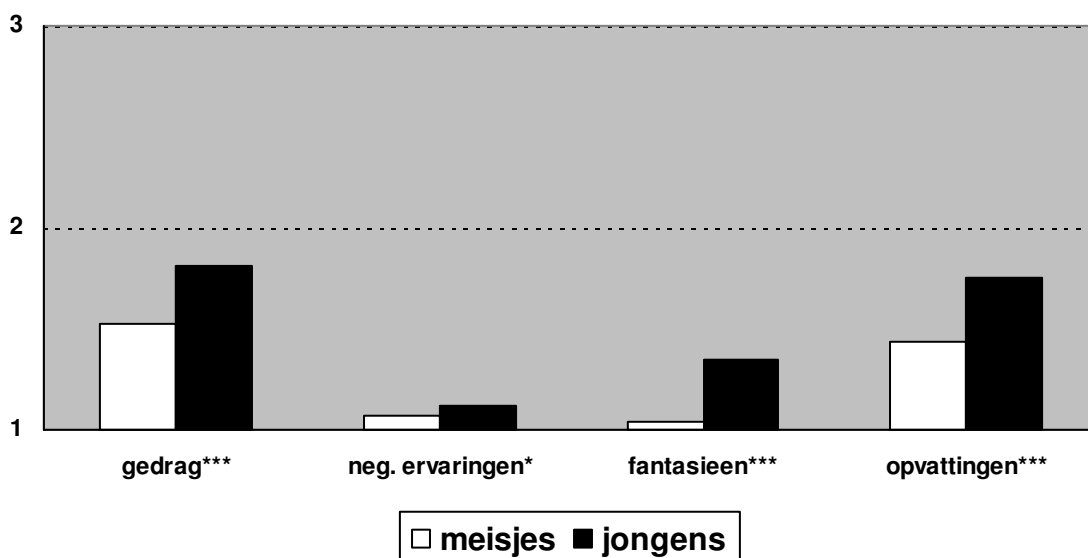
⁴⁵ De Graaf et al. (2005). *Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft: Eburon.

Figuur 2: Seksuele ervaring, fantasieën en houding bij jongeren van verschillende leeftijden.
 Noot: **duidt op een significant verschil met $p < 1\%$.

Geslacht

Net als in het landelijk onderzoek van de RNG⁴⁶ zeggen de jongens vaker dat zij meer ervaring hebben met romantisch-seksuele activiteiten (zie Figuur 3). Bij nadere analyses bleek dit overigens ook op te gaan voor alle individuele items (verkering, zoenen, vrijen, naakt vrijen en seks).

Figuur 3: Seksuele ervaring, fantasieën en houding bij jongens en meisjes.
 Noot: *, ** en *** duiden op een significant verschil met resp. $p < 5\%$, 1% en $0,1\%$.

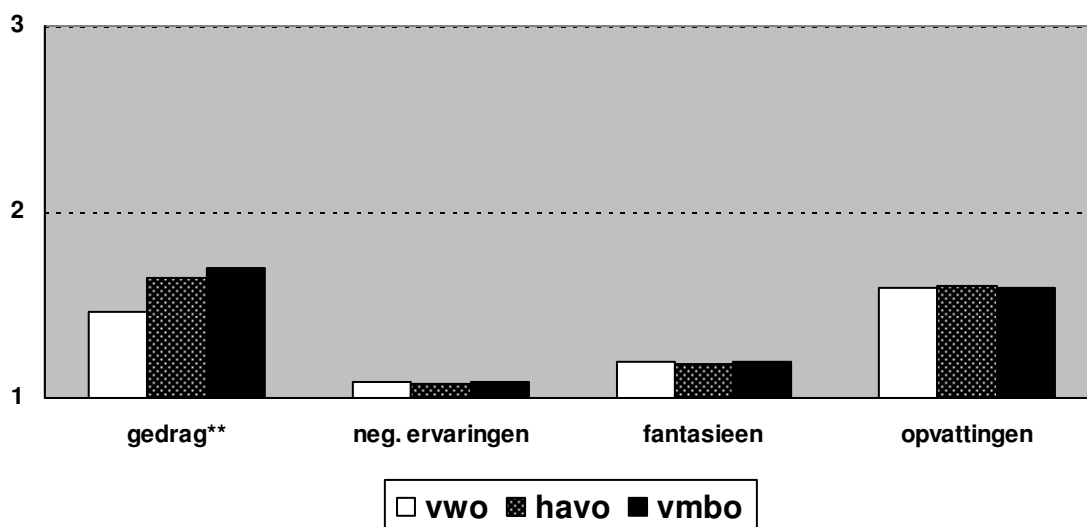
⁴⁶ Ibid.

Verder is er geen interactie-effect aangetroffen tussen leeftijd en geslacht voor seksuele ervaring, noch in het algemeen, noch voor de vijf individuele items van romantisch-seksuele ervaring. Dat betekent dat mogelijk bravouregedrag van jongere jongens bij het invullen van de vragenlijsten onwaarschijnlijk is. Als de jongere jongens het interessant hadden gevonden om zich in ons onderzoek voor te doen als meer ervaren Casanova-types en hun gedrag te overdrijven had een interactie-effect tussen leeftijd en geslacht voor de hand gelegen.

Jongens geven ook aan iets meer negatieve sekservaringen te hebben dan de meisjes, dat ze behoudend toleranter zijn over discutabele seksuele gedragingen, en dat zij veel vaker fantaseren over seks naar aanleiding van mediavoorbeelden. Ook voor deze seksmaten hebben we geen significante interactie-effecten aangetroffen tussen leeftijd en geslacht, hetgeen erop duidt dat de antwoorden betrouwbaar zijn.

Schooltype

Uit de resultaten blijkt dat de eerste stappen op romantisch-seksueel gebied significant meer door HAVO- en VMBO-scholieren worden gezet dan door VWO-leerlingen (zie Figuur 4). Overigens gaat het dan vooral om verkering en zoenen; want (naakt) vrijen en feitelijke seks komt even weinig voor onder jongeren in de drie verschillende schooltypes. Kinderen van verschillende onderwijstypen verschillen ook niet van elkaar bij negatieve sekservaringen, de mate waarin ze seksuele mediafantasieën hebben, of in de mate waarin ze bepaalde seksuele activiteiten normaal of onacceptabel vinden. Op al deze seksmaten vormen de jongeren een tamelijk homogene groep.

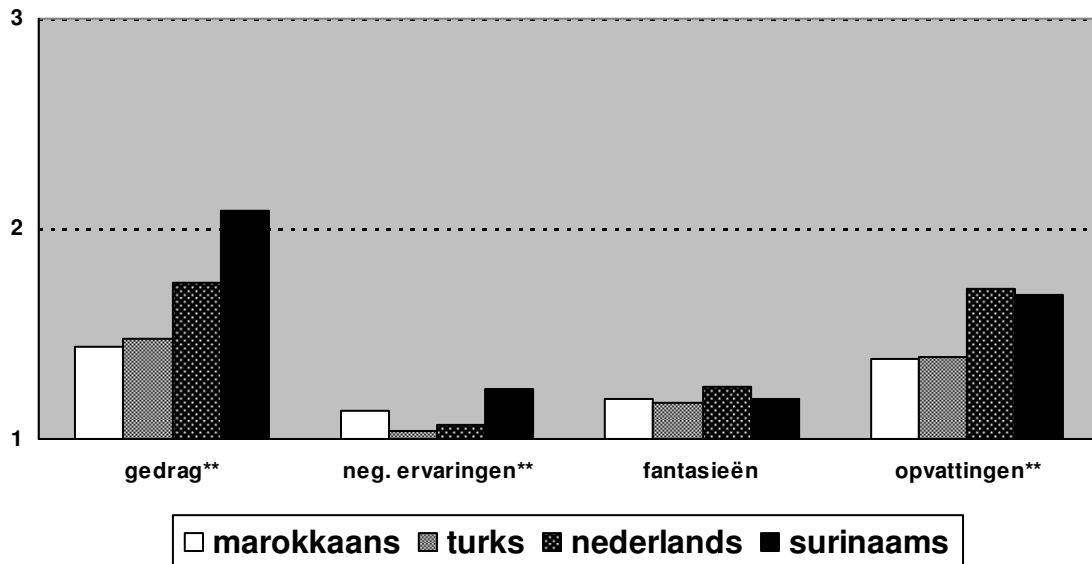
Figuur 4: Seksuele ervaring, fantasieën en houding bij jongeren in drie onderwijstypen.

Noot: **duidt op een significant verschil met $p < 1\%$.

Bevolkingsgroep

Turkse en Marokkaanse jongeren onderscheiden zich significant van Nederlandse en Surinaamse jongeren, doordat zij minder ervaring hebben met romantisch-seksuele gedragingen en daar ook minder liberale opvattingen over hebben. De verschillen zijn hieronder in Figuur 5 weergegeven.

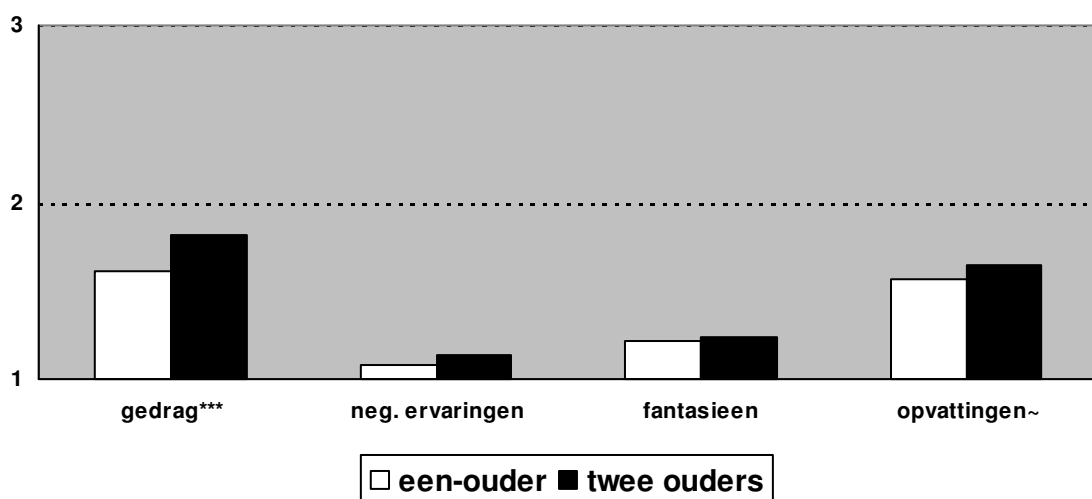
Surinaamse jongeren zijn naar eigen zeggen het meest vooruit in hun ervaring met seksueel gedrag en hebben ook meer ervaring met negatieve seks. Er zijn geen verschillen voor de mate waarin jongeren van verschillende komaf hun fantasieën over seks laten leiden door beelden in de media.

Figuur 5. Seksuele ervaring, fantasieën en houding bij jongeren met verschillende achtergrond.
Noot: **duidt op een significant verschil met $p < 1\%$.

Complete versus een-ouder gezinnen

Kinderen die opgroeien in gezinnen waar alleen de vader of (meestal) alleen de moeder aanwezig is geven aan dat ze significant meer gevorderde ervaringen hebben met romantiek en seksualiteit

Figuur 6. Seksuele ervaring, fantasieën en houding bij jongeren uit een- of tweeouder gezinnen.
Noot: ~ en ***duiden op een significant verschil met resp. $p < 10\%$ en $0,1\%$.

dan kinderen die in tweeouder gezinnen opgroeien. Kinderen uit beide type gezinnen verschillen echter niet van elkaar in de mate waarin ze ervaring hebben met negatieve seks of in de mate waarin ze bij het fantaseren over seksualiteit denken aan de media. Er is wel een miniem verschil tussen de opvattingen die beide groepen kinderen over seksualiteit erop na houden. Kinderen uit een-ouder gezinnen neigen ernaar iets liberaler te denken over wat jongens en meisjes kunnen doen dan kinderen uit tweeouder gezinnen. Het verschil is echter zoals Figuur 6 ook duidelijk maakt net niet significant.

Relaties met de media en andere factoren

Nu we in het algemeen een beeld hebben van hoe jongeren van 12 tot 17 jaar omgaan met aan mediaseks gerelateerde fantasieën, denken over normen rond seksueel gedrag en zelf ervaring hebben met seksualiteit gaan we hieronder na of er een verband is met de media. Voor elk van de maten (fantasie, houding en gedrag) is vastgesteld in hoeverre er een samenhang bestaat met het gebruik van de media en de interesse voor bepaalde seksuele inhouden (beelden van de man als macho, de vrouw als vamp of veilige seks informatie). Daarbij is gecontroleerd voor de mogelijke inbreng van de zogenoemde interveniërende variabelen (rol van leeftijdgenoten, ouders en achtergrondkenmerken) via regressieanalyses, een statistische techniek waarbij de unieke bijdrage van elke individuele variabele wordt berekend.

Aangezien zo weinig jongeren ervaring hebben met negatieve sekservaring (ongewenste zwangerschappen, soa's of gedwongen seks) is het mogelijke verband met media-invloeden voor deze variabele in de rest van de analyses niet meer meegenomen. Omdat hiervoor ook is gebleken dat er vooral grote verschillen bestaan tussen het gedrag, de fantasie en de houding van jongens en meisjes zijn de analyses voor deze groepen verder apart uitgevoerd. De samenhang tussen het mediagebruik en -interesse, de rol van leeftijdgenoten, de rol van ouders en achtergrondkenmerken enerzijds met de seksuele fantasieën, de liberale opvattingen over seks en het seksuele gedrag anderzijds is voor de jongens en meisjes respectievelijk weergegeven in Tabel 1 en 2.

Seksuele fantasieën met de media als voorbeeld

In het algemeen blijkt uit de analyses dat de mate waarin jongeren seksuele fantasieën naar aanleiding van de media hebben, zoals hiervoor ook al bleek, geen verband houdt met de achtergrondkenmerken. Seksuele fantasieën bij jongeren die gestimuleerd zijn door de media komen even vaak of weinig voor bij alle typen jongeren. Leeftijd, school, geloof, geslacht et cetera maakt hierbij geen verschil.

Bij de jongens vinden we wel dat seksuele fantasieën op basis van de media vaker voorkomen bij jongens die meer geïnteresseerd zijn in media-afbeeldingen van de vrouw als vamp en meer druk van hun vrienden ervaren om bepaalde media-inhouden op te zoeken en ook vaker met hun vrienden over seks praten. De relatie van de jongens met hun ouders speelt nauwelijks een rol, behalve dat wanneer er minder mediaopvoeding is de jongens in hun fantasieën vaker aan seks in de media denken.

Tabel 1. Relaties tussen media, peers, ouders en achtergrondvariabelen en seksfantasieën, seksopvattingen en seksueel gedrag bij jongens.

	Fantasieën	Opvattingen	Gedrag
	Beta	Beta	Beta
<u>Mediagebruik en –interesses:</u>			
Muziekzenders	,02	,05	,11*
Soaps	-,04	-,06	,03
Internet	,04	,03	,11*
Machobeelden	-,05	-,00	-,09
Vampbeelden	,22**	,24***	,08
Safe seks informatie	-,01	-,10	,13~
<u>Peers:</u>			
Druk tot discutabele media	,23***	,16**	-,10
Sociaal gebruik media	-,02	,21***	,09
Kwaliteit v.d. vriendschap	-,03	-,11*	,02
Praten met vrienden over seks	,24***	,13*	,29***
<u>Ouders:</u>			
Mediaopvoeding	-,12*	-,19**	,01
Eigen TV toestel	-,04	-,04	-,06
Eigen computer	-,01	-,05	,00
Kwaliteit v.d. relatie met ouders	-,02	-,09	-,02
Relatie vader	-,07	-,02	-,09
Relatie moeder	,04	-,02	-,07
<u>Achtergrondkenmerken:</u>			
Leeftijd	-,03	,00	,14*
Zelfbeeld	-,01	,02	,17**
Schoolplezier	-,08	-,14*	-,08
Schoolprestaties	,06	,13*	-,04
Schooltype (VMBO-HAVO-VWO)	,08	-,06	-,25***
Geloof	,08	-,21**	-,01
Bevolkingsgroep (Turks/Mar vs. NL/Sur)	-,08	,05	,07
Tweeoudergezinnen	,06	,03	-,03
% verklaarde variantie	28	43	36
F (24,265)	4,21***	8,47***	6,29***

Noot: De waarden in elke kolom wijzen op de mate waarin een variabele op unieke wijze (gecorrigeerd voor alle andere variabelen in de kolom) samenhangt met seksfantasieën, opvattingen over seksualiteit of seksueel gedrag. Vetgedrukte waarden duiden op significante verbanden (~ p < 10%; * p < 5%; ** p < 1% en *** p < 0,1%).

Tabel 2. Relaties tussen media, peers, ouders en achtergrondvariabelen en seksfantasieën, seksopvattingen en seksueel gedrag bij meisjes.

	Fantasieën	Opvattingen	Gedrag
	Beta	Beta	Beta
<u>Mediagebruik en -interesses:</u>			
Muziekzenders	,05	,09*	,07
Soaps	,11~	-,03	-,08
Internet	-,10	-,04	,15**
Machobeelden	,14~	,24***	,15*
Vampbeelden	,16*	,04	-,02
Safe seks informatie	,02	,05	,05
<u>Peers:</u>			
Druk tot discutabele media	,05	,05	-,13*
Sociaal gebruik media	,00	,01	-,05
Kwaliteit v.d. vriendschap	,06	,05	,10*
Praten met vrienden over seks	-,04	,13**	,24***
<u>Ouders:</u>			
Mediaopvoeding	-,05	-,10*	-,11*
Eigen TV toestel	-,01	,05	,10*
Eigen computer	,02	,01	,02
Kwaliteit v.d. relatie met ouders	-,12	-,06	-,01
Relatie vader	-,08	,01	-,03
Relatie moeder	,11	-,05	-,06
<u>Achtergrondkenmerken:</u>			
Leeftijd	,01	-,02	,16**
Zelfbeeld	-,05	,01	-,04
Schoolplezier	,01	-,01	-,03
Schoolprestaties	-,10	-,02	-,07
Schooltype (VMBO-HAVO-VWO)	,06	,01	-,13**
Geloof	-,03	-,25***	-,08
Bevolkingsgroep (Turks/Mar vs. NL/Sur)	-,04	,25***	,21***
Tweeouder gezin	,08	,06	-,08~
% verklaarde variantie	,15	,60	,51
F (24,282)	2,12**	17,47***	12,11***

Noot: De waarden in elke kolom wijzen op de mate waarin een variabele op unieke wijze (gecorrigeerd voor alle andere variabelen in de kolom) samenhangt met seksfantasieën, opvattingen over seksualiteit of seksueel gedrag. Vetgedrukte waarden duiden op significante verbanden (~ p < 10%; * p < 5%; ** p < 1% en *** p < 0,1%).

Bij de meisjes hangen de mediagestimuleerde seksuele fantasieën alleen significant samen met hun interesses in mediarepresentaties van vrouwen als vamp. Meisjes die daar graag naar kijken blijken dus wat vaker hun seksuele fantasieën te baseren op mediavoorbeelden. Daarnaast is er een trend dat de fantaserende meisjes ook iets meer geïnteresseerd zijn in mannen als macho's en dat zij wat vaker naar soaps kijken.

Opvattingen over seks

De mate waarin jongens meer liberale opvattingen huldigen over seksualiteit gaat gepaard met een grotere belangstelling voor mediabeelden van de vrouw als vamp. Daarnaast is er een sterke samenhang tussen de liberale opvattingen over seks en de relatie die jongens hebben met hun vrienden. Meer open opvattingen over seksualiteit worden vaker gehuldigd door jongens die meer druk ondervinden van hun vrienden om bepaalde media-inhouden te consumeren, vaker met hun peers media bekijken en bespreken, vaker met hen over seks praten, maar ook minder tevreden zijn over hun vriendschappen. Verder vinden we meer liberale opvattingen bij jongens die minder mediaopvoeding van hun ouders ervaren, minder waarde hechten aan het geloof en met minder plezier naar school gaan, hoewel zij wel betere resultaten op school halen.

Bij de meisjes vinden we dat meer liberale opvattingen over wat gewoon seksueel gedrag is voor jongeren, vaker voorkomen bij meisjes die graag naar mediarepresentaties van de man als macho kijken en die wat vaker naar muzikzenders kijken. Verder komen meer liberale opvattingen over seksualiteit vaker voor bij meisjes die regelmatig met hun peers over seks praten, minder vaak mediaopvoeding van hun ouders ervaren, minder waarde hechten aan het geloof en vaker uit Nederlandse of Surinaamse gezinnen komen.

Seksueel gedrag

Tabel 1 en 2 maken nogmaals duidelijk dat het romantisch-seksueel gedrag van jongeren sterk samenhangt met de achtergrondkenmerken van de jongeren. Gecontroleerd voor de mogelijke invloed van andere factoren blijft overeind staan dat oudere jongens en meisjes en jongens en meisjes uit het VMBO onderwijs meer gevorderde ervaringen hebben met seksueel gedrag.

Bij de jongens valt verder op dat jongens met een positief zelfbeeld en jongens die regelmatig met hun vrienden over seks praten meer vooruit zijn in hun seksuele gedrag. Daarnaast blijken jongens met meer seksuele ervaring iets vaker op internet te surfen, wat vaker naar muzikzenders te kijken en neigen zij wat meer interesse te hebben in informatie in de media over veilig vrijen. Al met al zijn de verbanden van het romantisch-seksueel gedrag met de media echter verre van sterk.

Wanneer we kijken naar de groep van meisjes zien we dat gevorderde ervaringen met seks vaker voorkomen bij Nederlandse of Surinaamse meisjes dan bij Turkse of Marokkaanse meisjes en dat meisjes uit een-ouder gezinnen iets meer kans hebben om vooruit te lopen met hun seksuele gedrag. Daarnaast blijken meisjes met meer ervaring op seksueel gebied daar vaker met hun vrienden over te praten, hun vriendschappen meer te waarderen en minder druk te ervaren van hun vrienden om discutabele media-inhouden op te zoeken. Tot slot hebben meisjes die meer autonoom zijn in hun mediagedrag (minder toezicht te hebben van hun ouders en te beschikken over een eigen toestel) en meer op zoek zijn naar beelden van de man als macho en vaker op internet surfen meer gevorderde ervaringen met romantiek en seksualiteit.

5 *Conclusies*

Het onderzoek had tot doel om na te gaan of er verbanden bestaan tussen het beeld dat de media geven van het gedrag en het uiterlijk van mannen en vrouwen enerzijds en de seksuele fantasieën, ideeën en gedragingen van jongeren die daar naar kijken anderzijds. Dergelijke verbanden zouden erop wijzen dat de media een (negatieve) bijdrage kunnen leveren aan het gedrag en de houding van jongeren op het gebied van seksualiteit. Dit proces wordt in het algemeen aangeduid als de seksualiserende invloed van de media.

De media kunnen een seksualiserende rol hebben

De hier gepresenteerde resultaten wijzen erop dat er inderdaad unieke verbanden bestaan tussen de confrontatie met bepaalde geseksualiseerde beelden in de media en de ideeën die sommige jongeren hebben over wat gewoon seksueel gedrag is op hun leeftijd en hun feitelijke seksuele ervaringen. De verbanden zijn gevonden nadat rekening is gehouden met de mogelijke inbreng van factoren als de rol van ouders, de rol van vrienden en diverse achtergrondkenmerken van de jongeren zelf.

MTV, TMF, internet, macho's en vamps

Het vaker zien van videoclips op muziekanalizers als MTV of TMF gaat bij de jongens gepaard met meer seksuele activiteiten en bij de meisjes met meer liberale opvattingen over seksueel gedrag. Vaker internetten gaat zowel bij de jongens als bij de meisjes samen met meer gevorderde seksuele activiteit. Daarnaast blijken jongens met een grote interesse in de representatie van de vrouw als vamp (sexy geklede actrices in films, beelden van topless meisjes, aantrekkelijke meisjes op profielsites en sexy danseressen in muziekclips) hun seksuele fantasieën meer te baseren op mediavoorbeelden en er meer liberale opvattingen op na te houden. Zij vinden het bijvoorbeeld meer normaal dat meisjes hun borsten laten zien via de webcam, een meisje gedwongen mag worden tot seks, je vrijt met iemand anders buiten je relatie of dat je seks koopt met materiële goederen. Bij de meisjes is aangetroffen dat een grotere interesse voor de mediarepresentatie van de man als macho (popsterren die hun gespierde lijf tonen, jongens die meisjes proberen te versieren, jongens die een sexy profiel op datingsites aanmaken of filmhelden die stoer doen om een vrouw te verleiden) vaker voorkomt bij meisjes met meer liberale opvattingen over seksueel gedrag en meisjes die zelf meer aan seks doen. Bij het fantaseren over seks blijkt bij de meisjes verder dat ook hier media-inhouden een rol spelen. Vooral het beeld van de vrouw als vamp en in iets mindere mate de man als macho blijkt meer boeiend te zijn voor meisjes die aan de media denken als ze over seks fantaseren. Informatie over veilige seks in de media (al dan niet gespeeld via acteurs of in de vorm van gesprekken in talkshows of via chatsites) heeft nauwelijks van doen met de houding van jongeren over seksualiteit. Wel is gebleken dat jongens met meer seksuele ervaring iets meer interesse hebben in informatie over veilig vrijen.

Jongens en meisjes hebben elk hun eigen lustobject

De aangetroffen verbanden wijzen erop dat de media dus mogelijk een negatieve invloed kunnen uitoefenen op het gedrag en de houding van jongeren, conform de theorie van seksualisering.

Anders dan de studie van de Amerikaanse APA Task Force⁴⁷ aangeeft zou die seksualiserende invloed niet alleen meisjes treffen, maar – blijkens de hier gevonden resultaten – ook de jongens. Jongens en meisjes gaan verschillend om met de wijze waarop de media aandacht besteden aan seksualiteit en romantiek en aan hoe mannen en vrouwen met elkaar omgaan. Zij maken hun eigen keuzes voor wat ze interessant vinden in de media en gebruiken die ‘informatie’ voor hun ontwikkeling. Jongens lijken hun fantasieën en hun ideeën over wat bij seksualiteit gewoon is te relateren aan de wijze waarop vrouwen als verleidelijke of geseksualiseerde lustobjecten worden weergegeven, terwijl bij de meisjes hun seksuele opvattingen en activiteiten samen gaan met een verhoogde interesse in de verleidelijke macho.

Kip en ei

Dit gezegd hebbende zijn wel enkele kanttekening op zijn plaats. In de eerste plaats mag niet uit het oog verloren worden dat het hier gaat om relationele verbanden en niet om oorzakelijke. Het is goed mogelijk dat jongens en meisjes die om wat voor reden dan ook meer vrijgevochten denkbeelden hebben over wat op seksueel gebied gewoon is een bevestiging van dat denkbeeld zoeken bij de voorstelling van sexy vrouwen en mannen in de media. De media-interesse kan dus het gevolg zijn van de opvattingen in plaats van dat de vrije opvattingen gevormd worden door het voorbeeld dat de media van macho's en vamps geven. Hetzelfde geldt voor de gevonden verbanden tussen het seksuele gedrag en het vaker internetten of het vaker naar MTV of TMF kijken. Mogelijk krijgen meer seksueel ervaren meisjes en jongens met meer open opvattingen meer belangstelling voor de muziekzenders en het internet in plaats van dat die media het gedrag en de houding stimuleren.

Jongeren zijn niet gek

In de tweede plaats moet benadrukt worden dat de gevonden verbanden niet overdreven groot zijn. Hoewel er statistisch gezien dus wel sprake is van significante verbanden betekent dat nog niet dat alle jongeren die meer interesse hebben voor macho's of vamps ook overmatig vrijgevochten opvattingen huldigen over seksueel gedrag tussen jongens en meisjes of dat ze allemaal al geslachtsgemeenschap hebben gehad. Zoals we hebben gezien is het merendeel van de jongeren juist nog tamelijk onervaren op het gebied van romantiek en seksualiteit en huldigt de meerderheid het idee dat het eerder niet dan wel normaal is om allerlei vrijgevochten seksuele gedragingen te verrichten.

Media alleen zijn geen zondebok

In de derde plaats blijkt uit de analyses dat de liberale ideeën over bijzonder seksueel gedrag van jongens en meisjes en de eigen ervaringen met romantisch-seksueel gedrag en fantasieën niet alleen met de mediaconsumptie zelf verband houden. Achtergrondkenmerken, leeftijdgenoten en ouders spelen ook een belangrijke rol voor hoe de media van invloed kunnen zijn tijdens het proces van seksualisering.

Mediaopvoeding van belang

Het ouderschap op zich maakt nauwelijks verschil, althans zoals de jongeren daarover rapporteren. Uit de gevonden verbanden blijkt echter wel dat vooral de mediaopvoeding of beter gezegd het ontbreken daarvan van belang is. Bij de jongens gaat het ontbreken van ouderlijk toezicht op het mediagedrag en inhoudelijk commentaar op beelden in de media samen met meer op de media gestoelde seksfantasieën en een vrijere houding over wat gewoon seksueel gedrag is. Bij de

---

⁴⁷ APA (2007).

meisjes blijkt het ontbreken van die mediaopvoeding door de ouders en de beschikking over een eigen tv toestel eveneens gepaard te gaan met een meer liberale blik op seksueel aanvaardbaar gedrag en meer gevorderde ervaring met seks. De studie sluit hiermee aan op eerder Amerikaans onderzoek waarin ook gevonden is dat jongeren die minder mediaopvoeding van hun ouders krijgen meer liberaal denken of meer aan seks doen⁴⁸. Dit zou ervoor kunnen pleiten om ouders meer te attenderen op hun rol bij de seksuele opvoeding. Onderzoek naar effectieve opvoedingsstrategieën bij mediageweld heeft uitgewezen dat positieve interesse en commentaar van de ouders jongeren kan helpen bij het ontwikkelen van een kritische houding over het media-aanbod, terwijl een restrictieve aanpak waarbij programma's verboden worden eveneens kan leiden tot minder negatieve gedragsinvloeden⁴⁹. Ouderlijke inmenging met het mediagedrag van jongeren hoeft uiteraard niet per se gericht te zijn op seksuele onthouding, maar kan wel effectief zijn bij het ontwikkelen van een genuanceerd beeld van seksuele normen en waarden en een evenwichtige, niet stereotiepe verhouding tussen mannen en vrouwen.

Leeftijdgenoten sturend voor seksbeleving

Een eventuele seksualisering door de media lijkt ook sterk samen te hangen met de wijze waarop jongeren met hun vrienden omgaan. De gegevens van het hier gerapporteerde onderzoek wijzen hierbij op duidelijk verschillende processen voor jongens en voor meisjes. Bij meisjes lijken de vrienden vooral in positieve zin betrokken te zijn bij de romantische of seksuele gedragservaringen. Meisjes die meer gevorderd zijn op seksueel gebied praten vaker met hun vrienden over seks, waarden hun vriendschap meer en ervaren juist minder vaak dat vrienden hen aanzetten tot het bekijken van bijvoorbeeld 16+ films of het bezoeken van 'verboden' of 'spannende' websites. Het onderzoek maakt helaas niet duidelijk waarover de meisjes met hun vrienden praten als ze het over seks hebben, maar het lijkt erop dat deze wel als positief worden ervaren. Bij de jongens lijkt eerder sprake te zijn van een negatieve invloed van de leeftijdgenoten waar het gaat om de opvattingen over wat gewoon is op seksueel gebied en bij het hebben van seksuele fantasieën. Jongens die het gewoon vinden dat bijvoorbeeld meisjes hun borsten tonen via de webcam, dat jongens of meisjes direct gaan vrijen met iemand die ze nog niet echt kennen of dat je seks mag afdwingen, blijken de kwaliteit van hun vriendschappen minder te waarderen. Tegelijkertijd praten ze wel vaker met hun vrienden over seks, kijken ze vaker samen naar programma's of films en vinden ze dat hun vrienden hen aanzetten tot het bekijken van programma's of sites die voor 16 jaar of ouder zijn. Fantaseren over seks naar aanleiding van mediavoorbeelden gaat eveneens gepaard met vaker over seks met de vrienden praten en opgejut worden door de vrienden om discutabele mediaproducten te bekijken. Het is dus goed mogelijk dat anders dan bij de meisjes de seksualisering van jongens in sterke mate plaats vindt binnen de vriendenkring.

Culturele achtergrond, geloof en sekse

Naast de verschillen die het onderzoek aanwijst voor hoe leeftijdgenoten en de mediaopvoeding door ouders bij jongens en meisjes van invloed kan zijn op mogelijke seksualisering, is duidelijk dat ook bepaalde achtergrondvariabelen een rol spelen. Interessant hierbij is dat mediageïnduceerde seksfantasieën bij jongens wel beduidend vaker voorkomen dan bij de meisjes, maar dat er verder geen verschillen zijn. Jongens van verschillende leeftijden, verschillende schooltypen en met een verschillende achtergrond geven elk in gelijke mate aan dat zij hun seksuele fantasieën wel eens baseren op wat zij op televisie, op internet of in de bladen zien. Hetzelfde geldt voor de

---

⁴⁸ Bryant & Rockwell (1994).

Peterson, Moore & Furstenberg (1991).

⁴⁹ Nikken (2007).

meisjes, hoewel zij dus hoofdzakelijk aangeven nauwelijks te fantaseren over de media. Wanneer gekeken wordt naar het huldigen van liberale opvattingen over seks blijkt dat vooral meisjes die meer waarde hechten aan geloof en meisjes van Turkse of Marokkaanse komaf beduidend meer conservatieve ideeën hebben. Bij de jongens zien we ook dat het geloof ertoe bijdraagt dat de jongens niet alle gedragingen zomaar gewoon vinden. Verschillen tussen Nederlandse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse jongens zijn er echter niet. Verder is gebleken dat oudere kinderen verder vooruit zijn in hun seksuele gedrag net als kinderen van lagere onderwijsniveaus. Dat geldt zowel voor de jongens als de meisjes. Deze bevindingen passen bij het algemeen beeld dat ook naar voren komt uit ander onderzoek naar seksualiteit onder jongeren⁵⁰. Of jongeren een sterk negatief zelfbeeld ontwikkelen als gevolg van het vaker bekijken van seksuele media-inhoud is in dit onderzoek niet vastgesteld. Wel bleek dat jongens die verder vooruit zijn met hun seksuele ervaringen een beter gevoel over zichzelf hebben, hetgeen erop kan duiden dat sekservaring voor jongens inderdaad een positieve invloed kan hebben op hun persoonlijkheidsontwikkeling. Voor meisjes is dit verband niet naar voren gekomen. Tot slot is gebleken dat Nederlandse en Surinaamse meisjes verder vooruit zijn met seksualiteit dan Turkse of Marokkaanse meisjes. Op zich hoeft dat niet verontrustend te zijn, maar aangezien deze meisjes ook beduidend meer liberale opvattingen hebben over excessief seksueel gedrag zou het kunnen dat juist deze meisjes meer risico lopen op seksuele ervaringen waar ze misschien minder snel mee geconfronteerd zouden willen worden. Uit de directe verbanden met achtergrondkenmerken bleek ook dat juist de Surinaamse jongeren significant vaker te maken hebben gehad met negatieve sekservaringen zoals gedwongen seks, soa's en ongewenste zwangerschappen.

Nieuw longitudinaal onderzoek gewenst

Omdat de huidige studie alleen duidelijk kan maken dat bij de eventuele seksualisering van jongens en meisjes zowel de media als leeftijdgenoten, ouders en verschillende achtergrondkenmerken een rol spelen verdient het aanbeveling nader onderzoek te verrichten naar deze factoren. Ten eerste dient hiervoor longitudinaal onderzoek te worden opgezet waarbij dezelfde jongeren over een langdurige periode worden gevolgd, zodat uitspraken gedaan kunnen worden over een daadwerkelijke oorzaak-en-gevolg relatie tussen de mediaconsumptie en de media-interesses van jongens en meisjes en hun seksuele gedrag en houding. Daarnaast verdient het aanbeveling om meer precies te onderzoeken hoe de invloed van leeftijdgenoten bij jongens en bij meisjes uitwerkt op hun mediagedrag en wat de jongeren van de media overnemen in hun denkpatroon. Ook is het aan te raden om meer precies in kaart te brengen in welke mate en hoe ouders hun mediaopvoeding doen gelden en of bepaalde ouderlijke strategieën ertoe bij kunnen dragen dat jongens en meisjes vooral positieve ervaringen hebben met seksualiteit en daar genuanceerde opvattingen over ontwikkelen. Tot slot is het van belang dat volgend onderzoek meer precies vast stelt welke programma's jongeren op televisie bekijken of als het gaat om de muziekzenders, welk type videoclipen bekeken worden. De publieke ophef over de vermeende invloed van seksualiserende clips op TMF of MTV wordt met de huidige studie niet per se bevestigd, omdat de correlatieve verbanden daar geen uitspraak over doen. Tegelijkertijd echter nemen de gevonden verbanden de zorg over een mogelijke seksualiserende invloed bepaalde internetsites en van video-clips op de muziekzenders ook niet weg.

---

⁵⁰ De Graaf et al. (2005).

Appendix: Uitleg bij de vragenlijst

De vragenlijst die aan de jongeren is voorgelegd bestond uit diverse onderdelen. Eerst zijn vragen gesteld over bepaalde demografische kenmerken van de jongeren zelf. Vervolgens is gevraagd naar hun mediaconsumptie en interesses voor bepaalde inhoud. Daarna zijn verschillende vragen voorgelegd over de mediaopvoeding door de ouders en de relatie die de jongeren met hun ouders hebben. Vervolgens is nagevraagd hoe de jongere en zijn vrienden omgaan met de media en hoe de relatie met de vrienden wordt gewaardeerd. Tot slot zijn vragen voorgelegd om de houding van de jongeren over bepaalde seksuele gedragingen vast te stellen, om na te gaan hoe gedacht wordt over geloof, school en het zelfbeeld, en om vast te stellen welke ervaringen de jongere tot dan toe heeft gehad met seksualiteit en relaties en of zij wel eens fantaseren over media-seks. De afname van de lijst in de klas duurde gemiddeld ruim een half uur. Hieronder bespreken we de verschillende variabelen die uiteindelijk in de studie zijn gebruikt.

Mediatijdsbesteding

De jongeren hebben aangegeven hoe lang zij doorgaans per dag kijken naar *muziekzenders* en naar *soapseries* en hoe lang ze op de computer zitten om te *internetten*, surfen, chatten etc. Het internetgebruik bleek veruit de meeste geliefde bezigheid: circa 21 procent van de jongeren besteedde ongeveer 4 uur per dag aan internet en eenzelfde percentage zat zo'n 3 uur per dag achter de computer. Een kwart van de jongeren was ongeveer 2 uur per dag aan het internetten en nog eens een derde hield het op 1 uur per dag. Aan muziekzenders werd iets minder tijd besteed. Drie kwart van de jongeren keek daar ongeveer 1 uur per dag naar, 16 procent 2 uur en 9 procent keek 3 uur of meer per dag naar de muziekzenders. Soaps, tot slot, namen nog iets minder tijd in beslag: 84 procent van de jongeren besteedde daar hooguit 1 uur per dag aan, 13 procent 2 uur per dag en 4 procent van de jongeren maakte 3 uur of meer tijd per dag vrij om de soaps te volgen. Jongens besteedden significant meer tijd aan internet, terwijl de meisjes meer tijd vrijmaakten voor de muziekzenders en de soaps.

Interesse in beelden met 'seks' in de media

Naast de mate waarin de jongeren hun vrije tijd inruimden voor het gebruik van verschillende typen media-aanbod, hebben zij ook voor 16 verschillende seksueel gerelateerde media-inhoudten aangegeven in hoeverre zij die inhoudten interessant vinden (bijvoorbeeld: 'popsterren die in clips hun gespierde lichaam laten zien', 'danseressen die zich in muziekclips sexy gedragen', 'jongens die in een reportage meiden in de disco proberen te versieren' of 'meisjes of jongens die in een talkshow uitleggen wat veilig vrijen is'. De media-interesses van de jongeren konden op basis van principale componenten analyses gegroepeerd worden tot drie typen: (1) interesse in *mannen als macho*, (2) interesse in *vrouwen als vamp*, en (3) interesse in informatie over *veilig vrijen*.

- De interesse in macho's is gemeten met vier items (Cronbach's alpha is 0,66) en kwam voor de jongeren op een schaal van 1 (boeit helemaal niet) tot 4 (heel leuk om te zien) gemiddeld uit op een waarde van 1,65 hetgeen inhoudt dat de meerderheid van de jongeren er niet echt van gecharmeerd is. Zo'n 10 procent van de jongeren heeft echter aangegeven eerder wel dan niet geïnteresseerd te zijn in media-uitingen met stoere mannen.
- De interesse van de jongeren in vamps is eveneens vastgesteld met vier items (Cronbach's alpha is 0,87) en was gemiddeld 1,88 hetgeen aangeeft dat ook dit mediabeeld niet voor alle jongeren tot hun favorieten behoort. Ongeveer een kwart van de jongeren bleek eerder wel

dan niet gecharmeerd te zijn van sexy geklede actrices in films, foto's van aantrekkelijke meisjes op profielsites of van 'vakantie' documentaires met topless zonnende meisjes.

- De derde vorm waarin seksualiteit in de media voor kan komen, namelijk informatie over veilig vrijen, is ook met vier items vastgesteld (Cronbach's alpha was 0,76). Ook voor deze media-inhouden (bv. film- en soapacteurs die over veilig vrijen praten, chatsites met informatie over verliefdheid, programma's over geslachtsziekten en voorbehoedsmiddelen) bleek slechts bij 10 procent van de jongeren werkelijk interesse te hebben. De gemiddelde score bedroeg 1,68 op een schaal van 1 tot 4.

Leeftijdgenoten

De relaties die de jongeren met hun vrienden hebben zijn uiteindelijk met vier maten vastgesteld. We hebben gevraagd hoe vaak 12 manieren van met de media omgaan in hun vriendenkring voorkwam. De jongeren hebben dit op een schaal van 1 (nooit) tot 4 (heel vaak) aangegeven. Volgens principale componenten analyses (PCA) zijn er twee vormen van mediagebruik met de peers:

- De *sociale mediaomgang* bestaat uit gedragingen zoals samen met vrienden naar TV programma's kijken, praten over online games of sites, praten over tijdschriftartikelen en samen chatten of MSN-en. Het sociale mediagedrag bleek tamelijk regelmatig voor te komen (gemiddelde score = 2,34; Cronbach's alpha = 0,66),
- De *specifieke mediadruk van peers* wordt bepaald doordat vrienden bijvoorbeeld zeggen dat ze tijdschriften moeten lezen om erbij te horen, dat 16+ programma's cool zijn, dat je meer mensen in je MSNcontactlijst moet toelaten of dat ze vaker 'verboden' of 'spannende' sites moeten bezoeken. De mediadruk door vrienden komt minder vaak voor dan de sociale omgang (gemiddelde score = 1,45; Cronbach's alpha = 0,67).

Daarnaast hebben de jongeren op twee driepunt vragen aangegeven hoe vaak zij *met hun vrienden spreken over seks en over romantiek*. Beide vragen hingen significant met elkaar samen ($r=0,34$). Praten over seksualiteit of romantiek bleek regelmatig voor te komen (gemiddelde score = 1,96). Tot slot, is met twee driepunt vragen vastgesteld in hoeverre de kinderen *tevreden waren over hun vrienden* en in hoeverre ze *goed met hun vrienden konden opschieten*. Beide items hingen significant samen ($r=0,29$). In het algemeen waren de jongeren zeer tevreden en waardeerden ze hun vriendschappen met een gemiddelde score van 2,87.

Ouders

De mogelijke invloed die ouders kunnen uitoefenen op hun kinderen is uiteindelijk vastgesteld met zes maten. Aan de jongeren is gevraagd in hoeverre hun ouders zich bemoeien met hun mediagedrag. Voor een twaalfstal gedragingen konden de kinderen op vierpunt schalen aangeven of hun ouders dat nooit, soms, vaak of heel vaak deden. Principale componenten analyse (PCA) wees uiteindelijk op twee typen mediabegeleiding door de ouders. Een item (via internet gemaakte afspraken met de ouders bespreken) is daarbij verwijderd omdat dit item op beide factoren laadde. De volgende twee schalen zijn bewaard:

- *Ouderlijk mediatoezicht* is bepaald via zeven voorbeelden van ouderlijke bemoeienissen die van doen hadden met controle over het mediagedrag en met kritisch commentaar geven op bepaalde media-inhouden (bijvoorbeeld: aangeven dat tijdschrift informatie niet altijd betrouwbaar is, vertellen dat TV programma's een slecht voorbeeld kunnen geven, controleren of jongeren ongeschikte sites bezoeken, aangeven wanneer wel of niet TV gekeken mag worden, bepaalde programma's verbieden). De schaal had een goede consistentie: Cronbach's alpha is 0,74. Overigens gaven de jongeren aan dat zij maar weinig toezicht van hun ouders

op hun mediagedrag ervoeren; de gemiddelde score 1,69 bevindt zich tussen de meetpunten nooit en soms.

- *Sociaal mediagebruik* is de tweede ouderlijke bemoeienis met het mediagedrag van de jongeren. Deze bestond uit vier items die navroegen hoe vaak de jongeren samen met hun ouders tijdschriften doornemen, op internet surfen, gezamenlijk chatten of samen televisie kijken. Deze vorm van mediabegeleiding, die in de literatuur als een tamelijk vrijblijvende vorm van mediatie wordt omschreven, bleek eveneens relatief weinig voor te komen: gemiddelde score bedraagt 1,78. Er is echter geen aparte schaal gevormd voor het samen mediaproducties consumeren, omdat Cronbach's alpha voor deze vier items slechts 0,50 bedroeg.

Om de aan- of afwezigheid van ouderlijke bemoeienis met het mediagedrag te meten, hebben de jongeren ook aangegeven of zij op hun eigen kamer de beschikking hadden over een *eigen TV toestel*. Dat bleek voor de meerderheid het geval te zijn: bijna twee van elke drie jongeren (64%) hadden een eigen TV toestel. Daarnaast gaven de jongeren ook aan of zij een *eigen computer* op de slaapkamer hadden. Dit bleek iets minder frequent voor te komen onder de jongeren, hoewel toch nog steeds een ruime meerderheid (57%) wel over een eigen computer beschikte. Verder is aan de jongeren gevraagd in welke mate zij het thuis naar hun zin hebben. De jongeren konden de *tevredenheid over de thuissituatie* met een rapportcijfer op een schaal van 1 tot 10 aangeven. In het algemeen bleken de jongeren zeer tevreden over hoe het er bij hen thuis aan toe ging: het gemiddelde rapportcijfer bedroeg 8,17. Daarnaast hebben de jongeren op driepunt schalen opgegeven hoe goed zij de *relatie met hun vader* en de *relatie met hun moeder* achtten. Ook uit deze maten bleek dat de kinderen in het algemeen zeer tevreden zijn over hun thuissituatie: de gemiddelde scores op een schaal van 1 tot 3 bedroegen respectievelijk voor vaders en moeders 2,74 en 2,85.

Achtergrondkenmerken

Naast de leeftijd en het geslacht is voor alle jongeren ook vastgesteld hoe positief hun *zelfbeeld* was. Hiertoe gaven de kinderen op driepunt schalen aan in hoeverre zij tevreden zijn over zichzelf, of ze vinden dat ze er goed uitzien, en of ze zich wel eens zorgen maken. Cronbach's alpha voor deze drie items bedroeg 0,68 en de gemiddelde score voor het zelfbeeld was 2,28 hetgeen erop wijst dat de meerderheid van de kinderen goed in z'n vel zit. Met drie driepunt schalen is ook nagevraagd hoe belangrijk *geloofszaken* voor de jongeren zijn. De jongeren gaven aan hoe gelovig zij zich zelf achten, hoe vaak ze naar een kerk of moskee gaan, en hoe belangrijk God of Allah voor hen is. Afgaand op de gemiddelde score van 1,92 heeft het geloof in het algemeen een gemiddelde betekenis voor de jongeren (Cronbach's alpha was 0,86). De mate waarin de kinderen met plezier naar school gaan en in hoeverre zij goede resultaten op school behalen zijn elk met twee driepunt schalen vastgesteld.

- Voor het *schoolplezier* gaven de kinderen aan hoe leuk ze het op school vinden en hoe goed ze met de leerkrachten kunnen opschieten ($r=0,38$; gemiddelde score = 2,33).
- De *schoolprestaties* zijn bepaald door te vragen in hoeverre de kinderen moeite hebben met het halen van voldoende en of ze aan het eind van het schooljaar denken over te gaan. Voor de meeste kinderen geldt dat ze positief zijn over hun schoolprestaties ($r=0,40$; gemiddelde score = 2,48).

De kinderen hebben ook aangegeven hoe de *gezinssituatie* bij hen thuis was. Bijna drie kwart van de jongeren (74%) woont in een gezin waar zowel vader als moeder thuis zijn. Daarnaast groeit ruim een vijfde van de kinderen (22%) op in een een-ouder gezin, waarbij de overgrote meerderheid van deze kinderen bij hun moeder woont. Een heel klein deel van de kinderen (5%) heeft

aangegeven op een andere manier opgevoed te worden. Voor de statistische analyses zijn de kinderen verdeeld in twee groepen: kinderen die door hun vader en moeder samen worden opgevoed (74%) en kinderen die in een andere gezinssamenstelling opgroeien (26%).

Seksuele fantasieën

De mate waarin de media gebruikt worden als bron voor de seksuele fantasieën van de jongeren is vastgesteld met drie vragen over hoe vaak ze over seks of vrijen fantaseren en daarbij denken aan televisie, bladen en internet. Daarnaast is ook met drie vragen vastgesteld hoe vaak ze denken over beelden van blote mensen op televisie en in tijdschriften en hoe vaak ze zulke beelden op internet opzoeken. Alle zes vragen hadden drie antwoordopties (nooit, wel eens, vaak). De zes fantasie vragen zijn per kind samen genomen (Cronbach's alpha bedraagt 0,89). Op een schaal van 1 (fantaseert / denkt nooit over seks) tot 3 (fantaseert /denkt heel vaak over seks met de media als bron) scoren de jongeren gemiddeld 1,18.

Opvattingen over seksueel gedrag

Om de houding van de jongeren over seksueel gedrag onder jongeren vast te stellen zijn acht stellingen voorgelegd die elk een meer of minder discutabel type gedrag beschrijven (een meisje vrijt met iemand die ze pas heeft leren kennen, een jongen dwingt iemand anders een beetje om met hem te vrijen, een meisje laat via de webcam haar borsten aan anderen zien, een jongen mat vaste verkering vrijt met een ander, een meisje heeft voor het trouwen seks, een jongen koopt breezers voor een meisje dat "terugbetaalt" met vrijen, een meisje met vast verkering zoent met iemand anders, een jongen doet aan seks voordat hij getrouwd is). De jongeren konden voor elke stelling aangeven in hoeverre ze het onbehoorlijk, gaat wel, of heel gewoon vinden. De acht items hadden een hoge interne samenhang (Cronbach's alpha bedraagt 0,79; gemiddelde score 1,59).

Ervaring met romantiek of seks

Op een schaal van 1 tot 3 (nooit, wel eens, best vaak) hebben de jongeren aangegeven of ze wel eens verkering hebben gehad, met iemand hebben gezoend, met iemand hebben gevreeën (alleen voelen strelen), helemaal of half naakt hebben gevreeën, en of ze wel eens seks met iemand hebben gehad. De vijf seksgedrag maten hebben een zeer sterke interne samenhang: Cronbach's Alpha bedraagt 0,88. Voor de verdere analyses is dan ook één maat voor 'seksuele ervaring' geconstrueerd door de scores van de vijf gedragingen per jongere te hercoderen. Kinderen die geen enkele ervaring rapporteerden kregen de score 0; kinderen met ervaring met verkering ('wel eens' of 'vaak') kregen de score 1; ervaring met zoenen werd vervolgens score 2; ervaring met vrijen score 3 etc. Alleen bij ervaring met feitelijke geslachtsgemeenschap hebben we twee scores toegekend: 'wel eens' seks is gescoord als 5 en 'best vaak' seks is een waarde 6 toegekend. Voor de presentatie hier zijn die scores voor elke jongere weer herberekend naar een schaal van 1-3 waar de jongeren gemiddeld 1,66 op scoren.

Negatieve sekservaringen

Bij de opgave van seksuele ervaringen hebben de jongeren op een drie puntschaal ook aangegeven of ze onveilige of ongewenste ervaringen hebben (iemand een beetje gedwongen tot vrijen, geprobeerd om iemand tot onveilig vrijen over te halen, gedwongen zijn tot vrijen, overgehaald zijn tot onveilig vrijen, een ongeplande zwangerschap, een geslachtziekte). Ook deze zes negatieve sekservaringen hebben een hoge interne samenhang: Cronbach's alpha bedraagt 0,82. Op een schaal van 1 (geen enkele ervaring) tot 3 (vaak ervaring met negatieve seks) scoren de jongeren gemiddeld 1,10.

Over de auteur

Peter Nikken, is afgestudeerd als psycholoog en sinds jaren deskundige op het gebied van jeugd en media. In 1999 promoveerde hij op een proefschrift over kwaliteitseisen voor kindertelevisieprogramma's aan de Leidse Universiteit. In de afgelopen jaren heeft hij diverse wetenschappelijke studies en populaire teksten gepubliceerd over onderwerpen als de Kijkwijzer en de rol van mediaopvoeding bij het omgaan met internet, games en televisie. Verder heeft hij onderzoek verricht naar reclame en kinderen, nieuwsberichtgeving over terrorisme en oorlogsgeweld en de waarneming van Sesamstraat door kleuters. Bij het Nederlands Jeugdinstituut is hij o.a. werkzaam voor de databank effectieve jeugdin interventies. Hij is lid van verschillende adviescommissies, waaronder de NPS Programmaraad, de wetenschapscommissie van het NICAM/Kijkwijzer en de adviesraden van Het Zandkasteel (Teleac/NOT), de Stichting Weet Wat Je Ziet en de Stichting Mijn Kind Online.

In september 2007 verscheen zijn laatste boek: Mediageweld en kinderen. Amsterdam: SWPbook.

